
فقه و زندگی
۱
احکام مسجد
به سفارش ستاد امر به معروف و نهی از منکر
حجت الاسلام محمد حسین فلاح زاده

بسم الله الرحمن الرحیم

فقه و زندگی ۱: احکام مسجد

نویسنده:

محمد حسین فلاح زاده

ناشر چاپی:

نورالسجاد

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست ----- ۵
فقه و زندگی ۱: احکام مسجد ----- ۱۰
مشخصات کتاب ----- ۱۰
اشاره ----- ۱۰
فهرست ----- ۱۴
مقدّمه ----- ۲۱
مسجدسازی ----- ۲۵
ثواب ساختن مسجد ----- ۲۵
تحقّق عنوان مسجد ----- ۲۵
زمین مسجد ----- ۲۷
حیاط مسجد ----- ۲۹
مسجد و حسینیّه (باهم) ----- ۳۰
تغییر و تبدیل مسجد ----- ۳۰
تبدیل مسجد به حسینیه ----- ۳۲
تبدیل حسینیّه به مسجد ----- ۳۲
تبدیل مُصلّا به مسجد ----- ۳۳
تبدیل قبرستان به مسجد ----- ۳۳
تغییر نام مسجد ----- ۳۴
تخریب و بازسازی مسجد ----- ۳۴
تغییر محل شبستان مسجد ----- ۳۵
تعمیر و توسعه مسجد ----- ۳۵
مسجد قبیله ای ----- ۳۶
معماری مسجد ----- ۳۷
مصالح ساختمانی مسجد ----- ۳۷

مناره و محراب مسجد ---- ۳۹

ستون های مسجد ---- ۳۹

وضوخانه مسجد ---- ۴۰

مسجد فضایی ---- ۴۱

مسجد زیرزمینی ---- ۴۱

مسجد سیّار ---- ۴۲

مسجد شیب دار ---- ۴۲

نقاشی و تزیین مسجد ---- ۴۳

مخارج مسجد ---- ۴۵

موقوفات ---- ۴۵

اجاره موقوفات مسجد ---- ۴۸

فروش موقوفات مسجد ---- ۴۹

صرف زکات در مسجد ---- ۴۹

صرف خمس در مسجد ---- ۵۰

کمک های مردمی ---- ۵۱

لوازم مسجد ---- ۵۵

بیرون بردن لوازم مسجد ---- ۵۵

فروش لوازم مسجد ---- ۵۷

لوازم مسجد تخریب شده ---- ۶۰

آوردن قرآن و مهر از مسجد ---- ۶۰

استفاده از بلندگوی مسجد ---- ۶۱

استفاده از برق مسجد ---- ۶۱

میوه های درخت مسجد ---- ۶۱

عبادت در مسجد ---- ۶۳

نمازخواندن در مسجد ---- ۶۳

نماز تحیّت مسجد ---- ۶۵

اماکن تخییر ---------- ۶۵
جاگرفتن برای نماز ---------- ۶۵
با کسانی که به مسجد نمی آیند ---------- ۶۸
مستحبات مسجد ---------- ۶۸
مکروهات مسجد ---------- ۶۹
اعتکاف در مسجد ---------- ۶۹
مسجد جامع ---------- ۷۰
نماز جماعت ---------- ۷۱
اشاره ---------- ۷۱
اهمیت نماز جماعت ---------- ۷۱
شرایط نماز جماعت ---------- ۷۳
نماز جماعت چندطبقه «اقتدا در طبقات مختلف» ---------- ۷۳
اتصال صفوف جماعت ---------- ۷۴
مانع بین صفوف ---------- ۷۵
شرکت بانوان در نماز جماعت ---------- ۷۶
شرایط امام جماعت ---------- ۷۷
حفظ احترام امام جماعت ---------- ۷۹
امام راتب ---------- ۸۰
امام جماعت دو مسجد ---------- ۸۰
امامت غیرروحانی ---------- ۸۱
آداب نماز جماعت ---------- ۸۲
حفظ حرمت مسجد ---------- ۸۳
نجس کردن مسجد ---------- ۸۳
تطهیر مسجد ---------- ۸۴
خواندن نماز یا تطهیر مسجد؟ ---------- ۸۶
رفتن جنب و حائض به مسجد ---------- ۸۷

بردن کودکان به مسجد ---------- ۸۸
ورود غیرمسلمان به مسجد ---------- ۸۸
بردن شی ء نجس به مسجد ---------- ۸۸
کف زدن در مسجد ---------- ۸۹
نواختن و پخش موسیقی در مسجد ---------- ۸۹
استفاده غیرعبادی از مسجد ---------- ۹۱
خوابیدن در مسجد ---------- ۹۱
نماز بر میّت ---------- ۹۱
دفن میّت ---------- ۹۱
برگزاری مجالس سوگواری و فاتحه ---------- ۹۲
برگزاری مجلس شادی ---------- ۹۲
درس و بحث ---------- ۹۴
شعرخوانی ---------- ۹۵
ورزش ---------- ۹۵
نمایش فیلم ---------- ۹۵
کتابخانه و اتاق بسیج و کانون فرهنگی ---------- ۹۵
استفاده از وضوخانه مسجد ---------- ۹۶
اولیاء مسجد ---------- ۹۹
واقف و بانی مسجد ---------- ۹۹
متولّی مسجد ---------- ۱۰۱
اختیارات هیئت امنای مسجد ---------- ۱۰۲
امام جماعت ---------- ۱۰۳
شرایط مؤذن ---------- ۱۰۳
وظیفه مؤذن ---------- ۱۰۳
اماکن عبادی (غیرمسجد) ---------- ۱۰۵
مشاهد مشرّفه ---------- ۱۰۵

نمازخانه و مصلاّ ---------- ۱۰۶

حسینیّه و مهدیّه ---------- ۱۰۷

کلیسا و کنیسه ---------- ۱۰۷

مسائل متفرقه ---------- ۱۰۷

درباره مرکز ---------- ۱۱۰

فقه و زندگی ۱: احکام مسجد

مشخصات کتاب

سرشناسه : فلاح زاده، محمدحسین، - ۱۳۳۹

عنوان و نام پدیدآور : احکام مسجد/ محمدحسین فلاح زاده

مشخصات نشر : [قم]: نور السجاد، ۱۳۷۸.

مشخصات ظاهری : ص ۱۴۴

شابک : ۹۶۴-۹۲۰۰۹-۰۰-۸۲۵۰۰ریال ؛ ۹۶۴-۹۲۰۰۹-۰۰-۸۲۵۰۰ریال

یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس

موضوع : مسجدها -- رساله عملیه

موضوع : مسجدها -- پرسشها و پاسخها

رده بندی کنگره : BP۱۸۳/۹/ف ۸الف ۳۵ ۱۳۷۸

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۳۴۲۲

شماره کتابشناسی ملی : م ۷۸-۱۰۱۰۷

ص: ۱

اشاره

فهرست

مقدّمه ۹

مسجدسازی ۱۳

ثواب ساختن مسجد ۱۳

تحقّق عنوان مسجد ۱۳

زمین مسجد ۱۵

حیاط مسجد ۱۷

مسجد و حسینیّه (باهم) ۱۸

تغییر و تبدیل مسجد ۱۸

تبدیل مسجد به حسینیه ۲۰

تبدیل حسینیّه به مسجد ۲۰

تبدیل مُصلّا به مسجد ۲۱

تبدیل قبرستان به مسجد ۲۱

تغییر نام مسجد ۲۲

تخریب و بازسازی مسجد ۲۲

تغییر محل شبستان مسجد ۲۳

تعمیر و توسعه مسجد ۲۳

مسجد قبیله ای ۲۴

ص: ۵

معماری مسجد ۲۵

مصالح ساختمانی مسجد ۲۵

مناره و محراب مسجد ۲۷

ستون های مسجد ۲۷

وضوخانه مسجد ۲۸

مسجد فضایی ۲۹

مسجد زیرزمینی ۲۹

مسجد سیّار ۳۰

مسجد شیب دار ۳۰

نقاشی و تزیین مسجد ۳۱

مخارج مسجد ۳۳

موقوفات...۳۳

اجاره موقوفات مسجد ۳۶

فروش موقوفات مسجد ۳۷

صرف زکات در مسجد ۳۷

صرف خمس در مسجد ۳۸

کمک های مردمی ۳۹

لوازم مسجد ۴۳

بیرون بردن لوازم مسجد ۴۳

فروش لوازم مسجد ۴۵

لوازم مسجد تخریب شده ۴۸

آوردن قرآن و مهر از مسجد ۴۸

استفاده از بلندگوی مسجد ۴۹

استفاده از برق مسجد ۴۹

میوه های درخت مسجد ۴۹

عبادت در مسجد ۵۱

نمازخواندن در مسجد ۵۱

نماز تحیّت مسجد ۵۳

اماکن تخییر ۵۳

جاگرفتن برای نماز ۵۳

با کسانی که به مسجد نمی آیند ۵۶

مستحبات مسجد ۵۶

مکروهات مسجد ۵۷

اعتکاف در مسجد ۵۷

مسجد جامع ۵۸

نماز جماعت ۵۹

اهمیت نماز جماعت ۵۹

شرایط نماز جماعت ۶۱

نماز جماعت چندطبقه »اقتدا در طبقات مختلف« ...۶۱

اتصال صفوف جماعت ۶۲

مانع بین صفوف ۶۳

شرکت بانوان در نماز جماعت ۶۴

شرایط امام جماعت ۶۵

حفظ احترام امام جماعت ۶۷

امام راتب ۶۸

امام جماعت دو مسجد ۶۸

امامت غیرروحانی ۶۹

آداب نماز جماعت ۷۰

حفظ حرمت مسجد ۷۱

نجس کردن مسجد ۷۱

تطهیر مسجد ۷۲

خواندن نماز یا تطهیر مسجد؟ ۷۴

رفتن جنب و حائض به مسجد ۷۵

بردن کودکان به مسجد ۷۶

ورود غیرمسلمان به مسجد ۷۶

بردن شی ء نجس به مسجد ۷۶

کف زدن در مسجد ۷۷

نواختن و پخش موسیقی در مسجد ۷۷

استفاده غیرعبادی از مسجد ۷۹

خوابیدن در مسجد ۷۹

نماز بر میّت ۷۹

دفن میّت ۷۹

برگزاری مجالس سوگواری و فاتحه ۸۰

برگزاری مجلس شادی ۸۰

درس و بحث ۸۲

شعرخوانی ۸۳

ورزش ۸۳

نمایش فیلم ۸۳

کتابخانه و اتاق بسیج و کانون فرهنگی ۸۳

استفاده از وضوخانه مسجد ۸۴

اولیاء مسجد ۸۷

واقف و بانی مسجد ۸۷

متولّی مسجد ۸۹

اختیارات هیئت امنای مسجد ۹۰

امام جماعت ۹۱

شرایط مؤذن ۹۱

وظیفه مؤذن ۹۱

اماکن عبادی (غیرمسجد) ۹۳

مشاهد مشرّفه ۹۳

نمازخانه و مصلّا ۹۴

حسینیّه و مهدیّه ۹۵

کلیسا و کنیسه ۹۵

مسائل متفرقه ۹۵

مقدّمه

مسجد پایگاه پیوند انسان و اللّه، و مرکز ارتباط انسان های مؤمن است. مساجد، خانه های خدا و خلق خداست که در کویر ظلم و ظلمت سرپناه بشریت مظلوم در برابر طوفان جهل و جور و آزمندی محسوب می شود. انسان های دورمانده از وطن اصلی در غربت زندگی، سایبانی باصفاتر و خانه ای زیباتر از مساجد پیدا نمی کنند.

مساجد، جایگاه عبادت است و عبادت حرکت قرب جویانه انسان به سوی آستان قدس ربوبی، ساختن مسجد، تعمیر و نگهداری آن، حضور در مساجد، مدیریت و امامت و مسائل مالی و بهداشت و نظافت مساجد، همه باید متناسب با اهداف الهی و براساس رهنمودهای قرآن و اهل بیت علیهم السلام باشد، تا این شبکه گسترده و سراسری ارتباط زمین و آسمان و نقطه های پیوند مؤمنان جامعه را به سوی اهداف عالی الهی پیش برد و نقش مسجد با انتظار اسلام از آن هماهنگ شود. فقهای بزرگوار اسلام از صدر تاریخ امامت، در کشف و بیان قوانین الهی در رابطه با ابعاد گوناگون زندگی از جمله مسائل مسجد، تلاش فراوان کرده و با تکیه بر

منابع دینی وظیفه امّت را روشن ساخته، شناخت وظیفه مؤمنان نسبت به مسائل گوناگون مساجد یکی از حوزه های اجتهاد و پژوهش علمی فقهای بزرگوار بوده که در این زمینه به صدها مسأله فقهی پاسخ گفته اند.

«پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر» که نیاز عموم مسلمین به آشنایی با احکام فقهی مساجد را به خوبی احساس می کرد از برادر محترم و فاضل پرتلاش جناب حجهالاسلام محمدحسین فلاح زاده که سال هاست در این زمینه کوشش و پژوهش دارند، درخواست کرد که، احکام مساجد را در همه ابعاد براساس دیدگاه های اسوه فقیهان حضرت امام خمینی قدس سره و برخی از مراجع بزرگوار معاصر ازجمله مقام معظم رهبری حضرت آیهاللّه العظمی خامنه ای حفظاللّه تعالی گردآوری کنند و به شکلی ساده و روشن در اختیار امّت اسلامی قرار دهند.

آنچه در این نوشته به صورت مسأله یا استفتاء بدون علامت، آورده شده مطابق با فتوای حضرت امام خمینی قدس سره است. فتوای سایر مراجع بزرگوار با این علائم مشخص شده است:

آیهاللّه گلپایگانی قدس سره

آیهاللّه خویی قدس سره

آیهاللّه اراکی قدس سره

آیهاللّه خامنه ای دامت برکاته

آیهاللّه فاضل لنکرانی قدس سره

رساله حاضر که دفتری درباره احکام مساجد است، به این صورت برای اولین بار در اختیار جامعه فارسی زبان قرار می گیرد و طبعاً بدون کم وکاستی نخواهد بود. امیدواریم در آینده دیدگاه سایر فقهای عزیز به

این مجموعه افزوده شود تـا متولیـان مساجـد و هیئت امنای محترم و مسؤولان فرهنگی و اداری و دیگر خـدمتگزاران این «خانه های الهی» با احکام فقهی قلمرو کار خویش بهتر و بیشتر آشنا شوند.

واللّه ولی التوفیق

پژوهشکده امر به معروف

تلفن: ۳۷۷۳۴۴۳۰ (۰۲۵)

مسجدسازی

ثواب ساختن مسجد

۱. ساختن مسجد، از مستحبات مؤکد است و پاداشی بزرگ و ثوابی بسیار دارد. پیامبراکرم صلی الله وعلیه وآله فرمود:

«مَنْ بَنی مَسجِداً فِی الدُّنیا اعَطاهُ اللَّهُ بِکُلِّ شِبْرٍ مِنهُ -اَو قالَ بِکُلِّ ذِراعٍ مِنهُ- مَسیرَهَ اَربَعینَ الَفَ عامٍ مَدینهً مِنْ ذَهَبٍ وَ فِضَّهٍ وَ دُرٍّ وَ یاقُوتٍ وَ زُمُرّدٍ وَ زَبَرجَدٍ وَ لُؤلُؤ...»

«هرکه در دنیا مسجدی بسازد، خداوند در برابر هر وجب -یا فرمود: هر ذراع- به مقداری که چهل هزار سال پیموده می شود، شهری از طلا و نقره و درّ و یاقوت و زمرد و زبرجد و لؤلؤ به او عطا می کند...» (۱)

تحقّق عنوان مسجد

۲. اگر زمینی را به قصد قربت (قربه الی اللّه) به نیّت مسجدبودن بسازند و حداقل یک نفر به اذن بانی در آن نماز بخواند، مسجد می شود و باید احکام مسجد نسبت به آن مراعات شود. (۲)

۱- تحریرالوسیله، ج۱، فی مکان المصلی، ص۱۵۲، م۱۸.

۲- همان، م۱۹.

۳. گرچه مطابق آنچه در مسأله قبل گفته شد، عنوان مسجد تحقق می یابد، ولی مشهور بین فقها آن است که باید صیغه وقف بخواند، یعنی بگوید: «وَقَفْتُها مَسجِداً قُربَةً اِلی اللّهِ» یعنی این زمین یا ساختمان را برای رضای خداوند وقف کردم برای آنکه مسجد باشد. (۱)

۴. مساجد تمام گروه های مسلمان، اعم از شیعه و غیرآن در احکام که برای مسجد گفته می شود فرقی ندارد. (۲)

۵. اگر انسان بداند که واقف؛ سقف و صحن و دیوار مسجد را جزء مسجد قرار نداده، یا نداند جزء مسجد قرار داده یا نه و نشانه ای بر اینکه جزء مسجد است نباشد، احکام مسجد را ندارد. هرچند در صورت شک، احتیاط مستحب است، احکام مسجد را نسبت به این مکان ها نیز مراعات کنند. (۳)

۶. س: زمینی است که جزء موقوفه یک امامزاده می باشد و بین خانه های مسکونی قرار گرفته، با توجه به این که محلّ، بزرگ می باشد و فاقد مسجد است، نظرتان را راجع به بنای مسجد در این زمین موقوفه بیان نمایید.

ج. اگر وقف است مسجد نمی شود. (۴)

۷. س: اگر اصل وقف مشخص نباشد -برای مسجد مثلاً- آیا حکم مسجد دارد یا نه؟ و اگر اصل وقف معلوم باشد ولی مورد تصرّف و مصرف آن مشخص نباشد چه باید کرد؟

ج. تا عنوان مسجدیّت در وقف محرز نشود حکم مسجد مترتّب

ص: ۱۴

۱- همان.

۲- العروهالوثقی، ج۱، فی احکام النجاسات، ص۸۸، م۱۵.

۳- همان، ص۸۹، م۱۶.

۴- استفتاآت، ج۲، ص۳۵۶، ص۵۴.

نمی شود و در صورت معلوم نبودن مصرف، صوری دارد که در تحریر(۱) مذکور است. (۲)

زمین مسجد

۸. اگر مسجدی ویران شود، زمین آن از مسجدبودن خارج نمی شود و احکام مسجد در برخی موارد بر آن جاری است، و همچنین اگر تمام روستا یا شهری که مسجد در آن است، خراب شود مکانی که مسجد بوده همچنان عنوان مسجد دارد. (۳)

۹. زمین بدون دیوار و ساختمان را نیز می توان مسجد قرار داد، بنابراین اگر زمینی را برای مسجد وقف کنند و به همین قصد در آن نماز خوانده شود، مسجد است و احکام آن باید مراعات شود، هرچند دیوارکشی نشده باشد و ساختمان هم نساخته باشند.(۴)

۱۰. س: اینجانب یک قواره زمینی را که ۳۱۲متر مربع می باشد برای مسجدی خریداری نمودم، چون مردم این محل بودجه نداشتند، نتوانستند بسازند، حالا با کمک مردم می خواهند مسجد را بسازند می بینند که این زمین برای مسجد کوچک است، آیا اجازه است که این زمین را بفروشیم و در همین محل زمین بیشتری خریداری نماییم؟ البته در موقع خرید زمین، صیغه خوانده نشده ولی با عقیده کامل خریداری شده برای مسجد.

ج. خرید زمین به قصد بنای مسجد کافی در وقف نیست. اگر بعد از خرید، وقف نشده و تحویل وقف نگردیده به ملک مالک باقی است و اختیار آن با مالک است. (۵)

۱- تحریرالوسیله، ج۲، ص۱۰۹، م۲.
۲- استفتاآت، ج۲، ص۳۴۲، س۱۸.
۳- تحریرالوسیله، ج۲، کتاب الوقف و اخوانه، ص۷۵، م۶۳.
۴- العروهالوثقی، فی مکان المصلی، ص۵۹۷، م۱۲.
۵- استفتاآت، ج۲، ص۳۳۴، م۲.

۱۱. س: در روستایی که اهالی آن روستا، محل سکونت خود را رها کرده اند و نزدیک همان محل در زمین موات خانه ساخته اند، من در یک قطعه از همان زمین موات با کمک اهالی، مسجدی بنا کردم به طوری که قسمتی از دیوار مسجد آماده است و ضرری هم ندارد عده ای دیگر از همان محل، روی مقاصد و یا غرض شخصی، از به پایان رساندن مسجد جلوگیری می کنند، آیا ازنظر شرع مقدس اسلام می توانند جلوگیری نمایند یا خیر؟

ج. اگر زمین موات بوده و متعلّق حق کسی نبوده، با تحجیر (۱)و آماده شدن برای مسجد، دیگران حق مزاحمت ندارند، لاکن چنانچه دولت اسلامی در این باره مقرراتی دارد باید مراعات شود. (۲)

۱۲. س: مقداری از بیابان برای مسجد تعیین می شود و به عنوان مسجد در آن نماز اقامه می شود، سپس از آنجا می روند، برای کسانی که موضوع را می دانند اگر به آنجا گذرشان بیفتد حکم مسجد دارد؟

ج. به مجرّد تعیین مقداری از بیابان برای مسجد و نماز در آن حکم مسجد پیدا نمی کند.(۳)

۱۳. س: هرگاه شخصی در قبرستان مسلمین که وقف است مسجدی روی قبور اموات بنا کند، آیا جایز است یا خیر؟ و اگر چنین مسجدی بنا شد آیا نماز در آن صحیح است؟

ج. ساختن مسجد در قبرستان که زمین آن وقف قبرستان است جایز نیست، و نبش قبور مسلمین حرام است، و به مجرّد ساختن، مسجد نمی شود، ولی نمازخواندن در آن مانعی ندارد.(۴)

۱- تحجیر: سنگ چین و حصارکشی.

۲- استفتاآت، ج۲، ص۳۳۸، س۹.

۳- همان، ص۳۳۹، س۱۳.

۴- جامع المسائل، ج۱، ص۱۳۲، س۲۳.

۱۴. س: آیـا روی زمین اصـلاحات ارضـی می توان مسـجد و سـایر امـاکن عمومی ازقبیل حمام، مـدرسه دینی طلاب و اماکن فرهنگی درست کرد؟

ج. چون مبنای دولت جمهوری اسلامی ایران بر ملکیت اراضی مذکوره است لازم است معامله ملکیت شود. (۱)

۱۵ . س: زمینی وقف امامزاده ای بوده که اکنون مدرسه علمیه ساخته شده و بخشی از آن، نمازخانه مدرسه است، آیا می توان به جهت فضیلت نماز در مسجد، این نمازخانه را اکنون، به عنوان مسجد صیغه وقف بخوانند؟

ج. اگر زمین وقف را اجاره بلندمدّت بکنند و در آن ساختمان بسازند می توان آن ساختمان را مسجد قرار داد. (۲)

حیاط مسجد

۱۶ . س: مسـجدی که علاوه بر شبسـتان، دارای حیاط و صـحن و راهرو است و در عرف، همه آنها را مسـجد می خواننـد، آیا احکـام مسـجد بر آنهـا بـار است یـا نه و در صورتی که قصـد بانی معلوم نباشـد، ساختن مستراح و امثال آن در یک طرف آن صحن چه صورت دارد. دلیل و قرینه بر عدم مسجدیّت لازم است یا نه؟

ج. با شک در آنکه صـحن را جزء مسـجد قرار داده، اگر اماره ای(۳) بر مسـجدبودن نباشد، محکوم به مسجدیّت نیست واماره بر عدم. لازم نمی باشد. (۴)

ص: ۱۷

۱- جامع المسائل، ج۱، ص۹۶، س۳۱۵.

۲- استفتاء.

۳- اماره: نشانه، علامت.

۴- مجمع المسائل، ص۱۳۶، س۳۷.

مسجد و حسینیّه (باهم)

۱۷. س: احتراماً به استحضار می رساند که در محلی از زیرزمین تا کف به نام حسینیّه و از کف به بالا به نام مسجد از مردم پول گرفته شده و ۶۵درصد آن را جهاد، جهت احداث مسجد پرداخته است، چه حکمی دارد، مسجد است یا حسینیه؟

ج. اگر از ابتدا مقداری به حساب حسینیه و مقداری به عنوان مسجد ساخته شده و وقف گردیده اشکال ندارد و هریک از حسینیّه و مسجد حکم خود را دارد. (۱)

۱۸. س: آیا هنگام ساختن مسجد می توان، طبقه اوّل را به عنوان مسجد و طبقه دوم را به عنوان حسینیّه بسازند؟

ج. مانعی ندارد. (۲)

۱۹. س: مکانی که از ابتدا وقف مسجد بوده آیا می توان هنگام بازسازی آن، دو طبقه بسازند و یک طبقه را مسجد و طبقه دیگر را حسینیّه قرار دهند؟

ج. خیر، در فرض سؤال هر دوطبقه، مسجد می شود. (۳)

تغییر و تبدیل مسجد

۲۰ . س: مسجدی که در آن استفاده جماعت نمی شود و به ندرت کسی یا کسانی در آن نماز می خوانند، آیا می توان از آن برای مدّتی به عنوان فروشگاه تعاونی استفاده نمود؟

ج. تبدیل مسجد به فروشگاه جایز نیست.(۴)

ص: ۱۸

۱- استفتاآت، ج۲، ص۳۳۶، س۵.

۲- استفتاء.

۳- استفتاء.

۴- استفتاآت، ج۲، ص۳۶۶، س۷۸.

۲۱. س: مسجدی است که زیرزمینی دارد که متروکه است، جمعی از افراد خیّر تصمیم دارند با کسب اجازه از مرجع عالیقدر، امام خمینی قدس سره، این زیرزمین را تبدیل به صندوق قرض الحسنه عام المنفعه نمایند، آیا امام اجازه می دهند یا خیر؟

ج. جایز نیست. (۱)

۲۲. س: آیا در پشت بام مسجد غیر از ساختمان برای مسجد، می توان ساختمان دیگری بنا نمود، مثلاً ساختن اتاق برای بسیج و غیره.

ج. جایز نیست. (۲)

۲۳. س: اگر مسجدی که از قرن ها پیش محل عبادت و مسجد مسلمین بوده خراب یا به وسیله عمل حکومت گذشته تخریب شده باشد، آیا می توان در محل آن، ساختمان دیگری برای سکنی و یا با عناوین مذهبی دیگر مثل حسینیه، تکیه و غیره ساخت؟ یا باید آن را به حالت اول و به صورت مسجد در آورد و برای سکنه محل که مسجدی هم ندارند، به صورت سنگر دینی و عبادتگاه الهی قرار داد؟

ج. تبدیل مسجد به غیر آن جایز نیست.(۳)

۲۴. س: در طرح توسعه یکی از خیابان هایی که برای راحتی عبور وسائل نقلیه اجرا خواهد شد تعدادی مسجد قرار دارد که بعضی از آنها کلاً و بعضی قسمتی از آن خراب می شود، نظر شریف در این مورد چیست؟

ج. ازبین بردن مسجد یا جزئی از آن جایز نیست، مگر مصلحتی در کار باشد که نتوان از آن مصلحت دست کشید و چشم پوشی کرد. (۴)

۱- استفتاآت، ج۲، ص۳۵۷، س۵۵.

۲- همان، س۵۶.

۳- همان، ص۳۶۵، س۷۷.

۴- اجوبهالاستفتائات، ج۱، ص۱۲۴، س۴۱۴.

تبدیل مسجد به حسینیه

۲۵. س: ما یک حسینیه داریم که تقریباً خراب شده و مکانش هم جای خوبی نیست، آیا می شود آن را بفروشیم و کنار مسجد یک زمینی است حسینیه ای از نو بسازیم؟ و اگر می شود چون وصل مسجد است یک متر هم از حیاط مسجد داخل حسینیه قرار بگیرد تا بتوانیم در عزاداری امام حسین علیه السلام حسینیّه خوبی داشته باشیم؟

ج. فروش حسینیه و همچنین جزء حسینیّه قراردادن مسجد جایز نیست. (۱)

تبدیل حسینیّه به مسجد

۲۶. س: زمینی را به نام ساختن حسینیّه خریداری کرده و ثلث قیمت آن را می پردازند، و از مؤمنین هم به نام حسینیّه پول جمع آوری می کنند، ساختن بنا شروع شد و به خاطر تشخیص قبله، محرابی ساخته شد و همین که بنا نیمه تمام شد، عده ای گفتند: اگر مسجد بشود بهتر است و صاحب زمین هم گفت: اگر مسجد بشود، بقیه پولم (دو ثلث باقیمانده) را نمی خواهم؛ لذا قبض را به نام مسجد صاحب الزمان علیه السلام نمودند و بقیه بنا را به نام مسجد تمام نمودند و در حال حاضر از این بنا به نام مسجد استفاده می نمایند ولی اختلاف هنوز برطرف نشده است، استدعا می شود. آنچه را که حکم خداست مرقوم فرمایید تا تکلیف خود را بدانیم.

ج. وقف زمین برای حسینیه اگر تمام نشده و قبض وقف حاصل نشده، تغییر آن به عنوان مسجد اشکال ندارد، ولی اگر تغییر بعد از تمامیّت وقف حسینیه حاصل شده باشد، باطل است و آن

ص: ۲۰

۱- استفتاآت، ج۲، ص ۳۷۱، س۹۳.

محل مسجد نمی شود، اگرچه نماز در آنجا اشکال ندارد. (۱)

۲۷. س: شخص خیّری در جنب مسجد، زمینی به نیّت حسینیه در اختیار مؤمنین قرار داده است، بعداً اُمنای مسجد، آن زمین را با اجازه صاحب آن، جزء مسجد قرار داده اند، آیا احکام مسجد بر آن جاری است یا خیر؟

ج. اگر وقف حسینیه، تمام شده ولو به این نحو که به قصد حسینیه تحویل داده باشد،مسجدنمی شودواحکام مسجدبرآن جاری نیست. (۲)

تبدیل مُصلّا به مسجد

۲۸ . س: مسجدنمودن تمام یا بخشی از مصلّاهای ساخته شده چه حکمی دارد؟

ج. اگر وقف باشد برای نماز، و مسجد نشده باشد، دوباره وقف مسجد نمی شود.(۳)

تبدیل قبرستان به مسجد

۲۹ . س: قبرستان متروکه ای که الآن میتی در آن دفن نمی شود، یا از طرف شهرداری به جهت مسائل بهداشت عمومی یا مشکلات دیگر دفن میت در آن ممنوع شده است، آیا می توان بدون آنکه نبش قبر صورت گیرد، آن را تبدیل به مسجد کرد؟

*اگر برای دفن اموات وقف نشده باشد اشکال ندارد.

*اگر وقف نباشد مانعی ندارد.

*در فرض ثبوت وقف، تصرف در موقوفه در خلاف جهت وقف جایز نیست و اگر به هیچ وجه امکان استفاده در جهت وقف ندارد می توانند

۱- استفتاآت، ج۲، ص۳۶۴، س۷۵.

۲- همان، س۷۴.

۳- استفتاء.

در مطلق امور خیر ازجمله نمازخواندن و برپایی مجالس مذهبی از آن بهره برداری نمایند. اگروقف نباشدوملک کسی نباشدیاباشدواجازه دهداشکال ندارد.(۱)

تغییر نام مسجد

۳۰. س: مسجدی حدود بیست سال قبل ساخته شده است و به نام مبارک صاحب الزمان علیه السلام نامگذاری شده و معلوم نیست که این نام در صیغه وقف هم ذکر شده یا نه، حکم تغییر نام این مسجد از صاحب الزمان علیه السلام به مسجد جامع چیست؟

ج. مجرّد تغییر نام مسجد مانعی ندارد. (۲)

۳۱ . س: فرد یا افرادی، مسجدی ساخته اند و نام خود یا یکی از معصومین علیهم السلام یا یکی از شهداء را بر آن گذاشته اند و اکنون از دنیا رفته اند، آیا تغییر نام مسجد جایز است؟

تغییر نام مسجد یا حسینیه مناسب نیست.

بسمه تعالی - مجرد تغییر نام مسجد منعی ندارد ولی اگر باعث ازبین رفتن موقوفات مسجد و یا موجب اختلاف و فتنه بین اهل محل یا هتک مقدسات باشد جایز نیست.

۷ بهتر است تغییر داده نشود مگر اینکه نام مناسبی نباشد. (۳)

تخریب و بازسازی مسجد

۳۲. س: اهالی یکی از روستاها در نظر دارند مسجد محقّری که تکافوی اهالی محل را نمی نماید تخریب کنند و مجدداً مسجد مناسبی در همان

۱- اجوبهالاستفتاآت، ج۱، ص۱۲۵، س۴۱۹.
۲- اجوبهالاستفتاآت، ج۱، ص۱۲۵، س۴۱۹.
۳- استفتاء.

محل بسازند با توجه به اینکه برای توسعه مسجد مزبور تنها راه، تخریب آن است، لذا خواهشمند است تکلیف شرعی را اعلام فرمائید.

ج. خراب کردن به منظور توسعه، در صورت احتیاج مردم اشکال ندارد. (۱)

تغییر محل شبستان مسجد

۳۳. س: اهالی روستایی تصمیم گرفتند بنای فعلی مسجدشان را به عللی تغییر بدهند و چون به جهاتی ساختن شبستان در محل کنونی مشکل است، آیا مجازند زمین مجاور را شبستان و از مکان قبلی به عنوان محوطه استفاده کنند.

ج. مانع ندارد ولی احکام مسجد بر آن مترتب است. (۲)

۳۴. س: مسجدی است دارای شبستان و صحن، چون به صورت ساختمان قدیمی و کهنه است جمعی از مؤمنین تصمیم دارند آن را خراب و تجدید بنا نمایند ولی طبق نقشه معمار، صحن مسجد به صورت شبستان و شبستان به صورت صحن درمی آید و این عمل ازنظر اصول معماری و زیبایی مسجد، به صلاح مسجد است، در این صورت اشکال دارد یا نه؟

ج. تبدیل شبستان مسجد به صحن جایز نیست. (۳)

تعمیر و توسعه مسجد

۳۵. س: تعمیر مسجدی که نزدیک به خرابی می باشد مستحب است و اگر مسجدی طوری خراب شود که تعمیر آن ممکن نباشد، می توانند آن

۱- استفتاآت، ج ۲، ص ۳۶۸، س ۸۴.

۲- همان، ص ۳۶۹، س ۸۵.

۳- مجمع المسائل، ج ۱، ص ۱۴۱، س ۵۵.

را خراب کنند و دوباره بسازند بلکه می توانند مسجد را که خراب نشده، برای احتیاج مردم خراب کنند و بزرگتر بسازند.(۱)

۳۶ . س: در شهرستان ما مسجد جامعی است که در قدیم بنا شده و الآن حیاط مسجد جهت اقامه نماز جمعه در زمستان و تابستان احتیاج به سقف دارد، ضمناً ازنظر واقف هم هیچ اطلاعی در دست نیست و این عمل هم لازم است، سقف زدن چه صورتی دارد؟

ج. مانع ندارد. (۲)

مسجد قبیله ای

۳۷. اگر واقف مکانی را به عنوان مسجد طایفه و قبیله یا گروه خاصی وقف کند که تنها همان افراد از آن استفاده کنند، هرچند وقف صحیح است و تنها همان ها می توانند در آن به عبادت خداوند بپردازند ولی بنابر احتیاط واجب چنین مکانی مسجد نخواهد شد و احکام مساجد را نخواهد داشت. (۳)

۳۸. س: نمازخواندن در مسجدی که عدّه ای از کسانی که در ساختن این مسجد مشارکت داشته اند ادعا می کنند؛ که مسجد را برای خود و قبیله خودشان ساخته اند، چه حکمی دارد؟

ج. مسجد، پس از آنکه به عنوان مسجد ساخته شد اختصاص به قوم و قبیله و افراد خاصی ندارد، بلکه برای تمام مسلمانان استفاده از آن جایز است. (۴) [به فصل ۲ »معماری مسجد« نیز مراجعه کنید]

۱- توضیح المسائل، م۹۱۱.
۲- استفتاآت، ج۲، ص۳۶۹، س۸۷.
۳- العروهالوثقی، ج۱، فی مکان المصلی، ص۵۹۷، م۱۲.
۴- اجوبهالاستفتائات، ج۱، ص۱۱۹، س۴۰۱.

معماری مسجد

مصالح ساختمانی مسجد

۳۹ . مصالح ساختمانی مسجد، اعم از آجر و سنگ و سیمان و گچ و مانند آن که در ساختن دیوار و کف و سقف مسجد به کار می رود، باید پاک باشد و بنابر احتیاط واجب آنچه در قسمت بیرونی دیوار مسجد به کار می رود؛ مانند سنگ ها و آجرهای تزیینی و غیر آن نیز باید پاک باشد. (۱)

۴۰. به کارگرفتن کارگر و بنّای غیرمسلمان در ساختن مسجد، در صورتی که سبب نجس شدن ساختمان مسجد می شود و تطهیر آن امکان ندارد، جایز نیست. (۲)

۴۱ . ساختن مسجد در محلی که چاه فاضلاب و امثال آن بوده اشکال ندارد، ولی بنابر احتیاط واجب ابتدا باید نجاست محل را برطرف کرده و سپس مسجد بسازند؛ مثلاً ـ خاک های نجس را بردارند و به جای آن زیرزمین بسازند یا با خاک پاک پر کنند. (۳)

۱- العروهالوثقی، ج۱، فی احکام النجاسات، ص۸۶، م۹.

۲- همان.

۳- العروهالوثقی، ج۱، فی بعض احکام المسجد، ص۵۹۹، م۱.

۴۲ . فروختن در و پنجره و چیزهای دیگر مسجد حرام است و اگر مسجد خراب شود باید:

* آنها را در تعمیر و بازسازی همان مسجد به کار ببرند.

* اگر در آن مسجد قابل استفاده نباشد، باید در مسجد دیگر مصرف شود.

* اگر به درد مسجدهای دیگر هم نخورد، می تواننـد آن را بفروشـند و پـول آن را اگر ممکن است در تعمیر همـان مسـجد وگرنه در مسجد دیگر صرف کنند. (۱)

۴۳ . بردن مصالح ساختمانی، حتی خاک و ریگ از مسجد جایز نیست، مگر خاک های اضافی.(۲)

- س: در یک روستای همجوار، مسجدی کهنه وجود دارد و روستای مذکور فاقد سکونت و مخروبه شده است، اهالی در نظر دارند در روستای جدید که کوچ نموده اند مسجد را توسعه داده و چوب ها و سایر مصالح مسجد قبلی را به فروش برسانند و در مسجد تازه احداث، مصرف نمایند، لذا تقاضا می شود اگر ازنظر شرعی اشکالی ندارد جواب را مرقوم فرمائید.

ج. اشکال دارد. (۳)

۴۴ . س: اگر از لوازم تعمیر مسجد -نو یا کهنه- ازقبیل آجر و گچ و غیره اضافه بیاید، خرید و فروش آن برای منزل شخصـی، جایز است یا نه؟

ج. اگر برای مسجد مذکور بی مصرف باشد باید صرف در مسجد دیگر شود و چنانچه در مسجد دیگر

۱- توضیح المسائل، م۹۱۰.

۲- العروهالوثقی، ج۱، فصل فی بعض احکام المسجد، الرابع.

۳- استفتاآت، ج۲، ص۳۷۵، س۱۰۱.

هم بی مصرف باشد، جایز است بفروشند و وجه آن را صرف همان مسجدی که مصالح جهت آن تهیه شده بود بنمایند و اگر آن مسجد احتیاج نداشته باشد صرف در مسجد دیگر کنند.(۱)

مناره و محراب مسجد

۴۵. بالابردن گلدسته ها (مناره ها) بیش از پشت بام مسجد مکروه است. (۲)

۴۶. ساختن کنگره و بالکون برای دیوار مسجد، مکروه است. (۳)

۴۷. ساختن محراب داخلی به طوری که جای امام جماعت را از مامومین جدا کند برای مسجد مکروه است.(۴)

۴۸. س: به هم زدن محراب مسجدی که قبلاً واقف، بنا نموده و بدون اجازه واقف، تجدید بنا نمودن، چه صورت دارد؟

ج. اگر تعمیر مسجد، محسوب شود اشکال ندارد. (۵)

ستون های مسجد

گاهی ستون های عریض مسجد مانع اتصال صفوف نمازگزاران می شود. لذا بهتر آن است که در ساختن مسجد ستون ها و دیوارهای بین شبستان ها را به گونه ای بنا کنند، که مانع اتصال صفوف نباشد.

۴۹. کسی که پشت ستون ایستاده، اگر از طرف راست یا چپ به واسطه مأموم دیگر به امام متصل نباشد، نمی تواند اقتدا کند، بلکه اگر از دو طرف هم متصل باشد ولی از جلو اتصال نداشته باشد و هیچ کدام از

۱- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۴۳، س۶۴.

۲- توضیح المسائل، م۸۹۶.

۳- العروهالوثقی، ج۱، فی بعض احکام مسجد، ص ۶۰۰.

۴- همان.

۵- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۴۸، س۸۳.

آن ها، برخی از مأمومین صف قبل ولو یک نفر را نبینند، جماعتش اشکال دارد. (۱)

وضوخانه مسجد

۵۰ . مستحب است طهارتخانه مسجد را بیرون مسجد در کنار در مسجد بسازند. (۲)

۵۱ . س: قطعه زمینی است که آن را شخصی به نیّت مسجد خریداری کرده و درصدد ساختن آن بوده، لاکن قبل از آنکه آن جا را ساختمان کند و قسمت شبستان و دستشویی و توالت آن را معین نماید مرحوم شد، بعد از او چندنفر دیگر، با خرج خودشان قسمت شمالی زمین که مورد نظر بانی برای شبستان بود ساختند (مورد نظر از این جهت که بانی در آن قسمت زمین، گاهی نماز می خوانده و آن قسمت را هموار کرده بود) و چون بانی زمین مرحوم شده و قسمت توالت و دستشویی را معلوم نکرده، هنوز مسجد فاقد توالت است، در حالی که ورّاث بانی هستند و برای هرگونه اصلاحی، به صورتی که شرع مقدس اجازه فرماید حاضرند، تقاضا می شود نظر مبارک را در مورد ساختن دستشویی و توالت مرقوم فرمایید که ان شاءاللّه مشکل حل شود.

ج. در محلّی که به عنوان مسجد نماز در آن خوانده نشده، هر طوری که معمار و مهندس صلاح بدانند و با نقشه ساختمان مخالف نباشد، ساختن توالت و دستشویی مانعی ندارد.(۳)

۱- توضیح المسائل، م۱۴۱۴.

۲- همان.

۳- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۴۰، س۵۳.

مسجد فضایی

۵۲. جایز است، پشت بام ساختمان یا طبقه فوقانی آن را مسجد قرار داد، بنابراین می توان بالای مغازه یا منزل را مسجد ساخته یا در یک ساختمان چندطبقه،(۱) یک طبقه آن را مسجد قرار داد. (۲)

۵۳ . س: شخصی می خواهد خانه مسکونی خود را به این ترتیب وقف کند که زیرزمین و طبقه اول مسجد باشد و طبقه دوم و سوم را اجاره بدهد و مال الاجاره آن صرف مرکز نگهداری معلولین و سالمندان شود آیا چنین وقفی صحیح است؟

ج. ظاهر، جواز تفکیک است بین طبقات و تخصیص بعض طبقات به وقف مسجد و بعضی را به وقف غیرمسجد و «الوقوفُ علی حَسب ما یُوقِفُها اهلُها» (۳)

۵۴. س: بخشی از فضا را مسجد کردن؛ مثل طبقه ای از ساختمان چندطبقه، چه حکمی دارد و در صورت تخریب کلّ ساختمان، حکم مسجد چه می شود؟

ج. مانع ندارد و حکم مسجد پیدا می کند و پس از تخریب در صورت تجدید بناء حکم مسجد باقی است. (۴)

مسجد زیرزمینی

۵۵ . جایز است طبقه زیرزمین ساختمانی را به عنوان مسجد وقف کنند در حالی که طبقات فوقانی، خانه و مغازه و امثال اینهاست، همچنان که

۱- بجاست در ساختمان های چندطبقه که از مسجد دور است یک طبقه یا یک سالن آن را مسجد قرار دهند، تا ساکنان آن از ثواب نماز در مسجد محروم نباشند.

۲- العروهالوثقی، ج۱، فی مکان مصلی، ص۵۹۷، م۱۲.

۳- استفتاآت، ص۱۴۹، س۲۶.

۴- استفتاء.

می توان در یک طبقه، برخی از اتاق ها را مسجد قرار داده و این مسأله تابع وقف است. (۱)

مسجد سیّار

۵۶. س: اگر مالک کشتی (لنج) بخواهد قسمتی از کشتی را مسجد قرار دهد شرایط و احکام آن چیست و اگر زمانی آن را بفروشد چه حکمی باید بر مسجد مترتب کند چون نمازخانه دارد ولکن دوست دارد مسجدی داشته باشد.

ج. به دو صورت می تواند قسمتی از کشتی را مسجد قرار دهد:

۱. آنجا را تا وقتی کشتی وجود دارد مسجد قرار دهد.

۲. آنجا را تا وقتی مالک است مسجد قرار دهد.

که در هر دو صورت مسجد است، و تمام احکام مسجد بر آن مترتب است منتهی در فرض اوّل حق فروش آن قسمت را ندارد و باید به خریدار تذکر دهد که آن قسمت را نفروشد و احکام مسجد را دارد. ولی در فرض دوّم با فروش لنج دیگر آن قسمت مسجد نخواهد بود.(۲)

مسجد شیب دار

۵۷. اگر زمین مسجد شیب دار باشد و امام جماعت در طرفی که بلندتر است بایستد، در صورتی که سراشیبی آن زیاد نباشد و طوری باشد که به آن، زمین مُسطّح بگویند مانعی ندارد.(۳)

۵۸. س: صفوف متعدد در نماز جماعت وجود دارد و شیب زمین اندک

۱- العروهالوثقی، ج۱، فی مکان المصلی، ص۵۹۷، م۱۲.

۲- استفتاء.

۳- توضیح المسائل، م۱۴۱۵.

است و صف قبل با صف بعد شیب قابل ملاحظه ای ندارد ولی در صف های بعدی و آخر مکان مأمومین با امام، نیم متر -یا کمتر یا بیشتر- پایین تر است، این مقدارها با توجه به صفوف زیاد نماز اشکال دارد یا خیر؟

ج. در فرض مذکور اشکال ندارد. (۱)

نقاشی و تزیین مسجد

۵۹ . بنابر احتیاط واجب مسجد را نباید، به طلا زینت نمایند. (۲)

۶۰. بنابر احتیاط واجب نباید صورت انسان و حیوان را در مسجد نقش کنند و نقاشی چیزهایی که روح ندارد، مثل گل و بوته، مکروه است. (۳)

۶۱. س: در رساله آن جناب، نقاشی و تصویر در مسجد به احتیاط واجب منع شده است، آیا این منع شامل عکس هم می شود یا نه؟

ج. شامل نیست. (۴)

۶۲. س: امروزه در بعضی از مساجد و یا مکان هایی که نماز جمعه اقامه می شود، عکس ها و پوسترهایی روبه روی نمازگزاران نصب می شود. آیا نمازخواندن در این مکان ها اشکال دارد.

ج. نماز صحیح است، هرچند در مقابل نمازگزاربودن آن کراهت دارد و کراهت رفع می شود به اینکه روی آن را به وسیله ای بپوشانند. (۵)

۶۳ . س: آیا در مقابل نمازگزار عکس مکّه حرام است یا نه؟ چرا؟ و عکس های غیر از عکس مکّه چطور؟

ج. حرام نیست و اگر تصویر ذی روح باشد مکروه است. (۶)

۱- استفتاآت، ج ۱، ص ۲۸۴، س ۵۰۰.

۲- توضیح المسائل، م ۹۰۸.

۳- همان.

۴- استفتاآت، ج ۱، ص ۱۵۰، س ۷۹.

۵- همان، س ۸۰.

۶- همان، س ۸۱.

۶۴. س: نقش گل و گلدان در کاشی کاری های محراب مساجدکاری پسندیده و ممدوح است یا خیر؟

ج. فرقی با نقش های دیگر ندارد و اشکال ندارد. (۱)

[به فصل۱ »مسجدسازی« و فصل۴ »لوازم مسجد« نیز مراجعه کنید.]

۱- استفتاء.

مخارج مسجد

موقوفات

۶۵. اگر چیزی را بر مسجد وقف کنند و مصرفی برای آن مشخص نکرده باشند، منافع آن در تعمیر، نور، فرش و اجرت خادم مصرف می شود و اگر چیزی اضافه آمد به امام جماعت مسجد داده می شود. (۱)

۶۶ . س: زمینی است وقف مسجد که متصل به آن است، آیا با نظر متولی شرعی می توانیم مقداری از زمین موقوفه را به همان مسجد اضافه و جزو آن قرار دهیم؟

ج. اگر وقف مسجد است که باید عوائد آن صرف مسجد شود، اضافه کردن آن به مسجد جایز نیست.(۲)

بر فرض عدم جواز آیا با نظر متولی جایز است مقداری از همان زمین برای دستشویی و یا کتابخانه استفاده شود.

ج. حکم مسأله قبل را دارد. (۳)

ص: ۳۳

۱- تحریرالوسیله، ج۳، کتاب الوقف، ص۷۴، م۵۶.

۲- .

۳- همان، ص۳۵۹، س۶۱.

۶۷. س: در کنار یک مسجد کوچک، به فاصله ۸متری زمینی به مساحت ۱۲۰۰متر برای مسجد وقف گردیده است، آیا می شود در این زمین سالن سخنرانی و منزل خادم و وضوخانه و حجراتی برای تحصیل و چند مغازه برای هزینه مسجد درست کرد یا نه؟

ج. تابع نحوه وقف است. اگر زمین، وقف شده که از عوائد آن صرف احتیاجات مسجد شود، تصرفات مزبوره جایز نیست، مگر آنکه زمین را با صلاحدید وقف از متولّی شرعی برای تصرفات مزبوره اجاره کنند. (۱)

۶۸. س: مسجدی است که دارای موقوفاتی می باشد، امّا نمی دانیم و روشن نیست که این موقوفات برای شخصی امام جماعت مسجد است یا این که برای مخارج مسجد؟ در صورتی که مردم مخارج مسجد را تأمین کنند و مسجد از این نظر کمبودی نداشته باشد، آیا امام جماعت می تواند از این موقوفه استفاده کرده و مصرف نماید؟

ج. اگر معلوم نیست که وقف برخصوص امام جماعت شده یا وقف بر چیزی شده که شامل امام جماعت هم باشد، نمی تواند بگیرد. (۲)

۶۹. س: منزلی را وقف کرده برای مسجد، در ضمن وقف شرط کرده که مادام العمر خود در آن سکونت کند، آیا صحیح است؟

ج. اگر مدّت معین ذکر کند تا از جهل خارج شود مانعی ندارد و عدم ترتّب احکام مسجد در مدّت مذکور مانع ندارد، چون احکام مربوط به مسجدی است که مسلوب المنفعه (۳)نباشد.(۴)

۷۰. س: مسجدی بوده در خیابان واقع شده و موقوفات برای مسجد

۱- استفتاآت، ج۲، ص۳۵۸، س۵۸.
۲- استفتاآت، ج۳، ص ۳۵۰، س۳۹.
۳- مسلوب المنفعه: ازبین رفتن منفعت.
۴- استفتاآت، ص۱۴۷، س۱۹.

هست که منافعش صرف مسجد بشود آیا متعذر المصرف است و منافع موقوفه را در جای اقرب فالاقرب باید مصرف شود؟

ج. با فرض عدم امکان اعاده مسجد حکم متعذر المصرف را دارد که باید در مسجد نزدیکتر، از باب «الاقرب فالاقرب» صرف شود. (۱)

۷۱ . س: مسجدی در اثر زلزله خراب شده و اهالی آن به دوکیلومتری نقل مکان کرده اند و مسجد جدیدی ساخته اند. مسجد اوّل موقوفاتی دارد که باید صرف تعمیراتش شود، آیا در مسجد دیگر می توان استفاده کرد؟

ج. لازم است که همان مسجد مخروبه را تعمیر و مرمّت کنند و در بعض مواقع مناسب جلسات عزاداری و اقامه جماعت را در آن مسجد برپاکنند تا مسجد متروک نشود.(۲)

۷۲. س: اگر مسجد موقوفاتی داشته باشد که مصرف آن معلوم نیست در چه مصارفی باید خرج شود، آیا می توان مزد خادم و مؤذن و امثال این افراد را پرداخت کرد؟

ج. در تمام اموری که در مسجد لازم است و متعارف است می توان مصرف کرد ولی مصرف آن در موارد غیرمتعارف جایز نیست. (۳)

۷۳ . س: در مواردی که از محل جمع آوری تبرّعات مردم، چیزی برای مسجد خریداری می شود آیا آن چیز حکم مال موقوفه بر مسجد را پیدا می کند و یا فقط ملک مسجد است؟

ج. اگر مردم برای خصوص مسجد پول داده اند که آنچه با آن خریده می شود در آن مسجد باشد حکم وقف را پیدا می کند. (۴)

۱- همان، ص۱۴۹، س۲۵.

۲- جامع المسائل، ج۱، ص۸۷، س۲۷۳.

۳- استفتاء.

۴- استفتاء.

اجاره موقوفات مسجد

۷۴ س: زمین موقوفه مخروبه ای، قبلاًـ مستراح بوده سال های متمادی مخروبه مانده و از انتفاع خارج شده، شخصی از متولی شرعی شفاهاً اجازه می گیرد و طبقه پایین آن را مستراح و وضوخانه ساخته و فوقاتی آن را با خرج خود چند مغازه می سازد و متولّی آن شفاهاً تشویق و ترغیب بر آن نموده، آیا کسی دیگر حق اعتراض دارد؟ و آیا متولّی می تواند بگوید: اعیان را طبق نظر من وقف نمایید؟ یا اعیان ملک سازنده است و فقط کرایه زمین مخروبه موقوفه را باید بدهد؟

اگر کسی پیدا شود مخارج اعیانی آن را بپردازد که سازنده واگذار به وقف نماید نسبت به وجه سرقفلی که سازنده گرفته چه صورت دارد؟

ج. اگر متولّی شرعی با مراعات صلاح وقف اجازه داده که شخص برای خودش ساختمان کند و اجاره زمین را بپردازد، صاحب ساختمان، اجاره زمین را ضامن است و زمین در حالی که ساختمان روی آن است ملاحظه می شود، نه مخروبه. (۱)

۷۵ . س: مدتی است که در یکی از مساجد امام جماعت هستم و اطلاعی از کیفیت وقف این مسجد ندارم. با توجه به اینکه مسجد مذکور از حیث تأمین مخارج خود مشکلات فراوانی دارد، آیا جایز است زیر زمین مسجد را برای کاری که در شأن مسجد باشد اجاره داد؟

ج. اگر زیرزمین عنوان مسجد نداشته باشد و جزئی از متعلقات مورد نیاز مسجد نباشد، اشکال ندارد.(۲)

ص: ۳۶

۱- استفتاآت، ج ۲، ص۳۷۶، س۱۰۳.

۲- اجوبهالاستفتائات، ج ۱، ص۱۲۸، س۴۳۷.

فروش موقوفات مسجد

۷۶. س: مغازه ای برای تأمین بخشی از مخارج مسجد ساخته شده که اجاره بهای کمی دارد ولی اگر این مغازه فروخته شود و پول آن به بانک یا به مضاربه یا سایر فعالیت های اقتصادی سپرده شود، درآمد بیشتری برای مسجد دارد، آیا می توان مغازه را فروخت و قیمت آن را در اینگونه موارد به کار گرفت؟

ج. خیر در فرض سؤال مجوّز فروش وقف وجود ندارد. (۱)

صرف زکات در مسجد

۷۷ . یکی از مصارف زکات «فی سبیل اللَّه» است: یعنی کاری که منفعت عمومی دینی دارد یا نفعش به عموم مسلمانان می رسد، یا برای اسلام مفید است، که ازجمله آنها ساخت و تعمیر و سایر مخارج ضروری مسجد است، پس زکات اموال را می توان در مسجد خرج کرد.(۲)

۷۸ . س: در قسمتی از صحن یک مسجد، با پول زکات، اتاقی به عنوان کتابخانه مسجد ساخته شده؛ آیا این عمل جایز است یا خیر؟ و در صورت عدم جواز آیا لازم است آن را خراب نموده و به صحن مبدّل سازند؟ و در هر صورت تصرّف در زکات چه صورتی دارد؟ آیا مجزی است یا موجب ضمان بر متلف و بر ذمّه «من تجب علیه» است و ملزم به اداء می باشد؟

ج. محل ساختن کتابخانه اگر مسجد نبوده و تغییر وقف محسوب نشده است، اشکال ندارد و ضامن نیست، در غیر این صورت عمل مزبور جایز نبوده است و کسی که متصدی عمل مزبور شده باید محل

۱- استفتاء.

۲- توضیح المسائل، م۱۹۲۵، هفتم.

را از آن ساختمان تفریق نماید و پول زکات را که در آن ساختمان صرف کرده ضامن است. (۱)

۷۹. س: مسجدی است که نیاز مبرم به تعمیرات کلی دارد، آیا از زکات فطره می شود صرف آن کرد؟

ج. بهتر است فطره را به مصرف فقرای محل رسانند ولی در مسجد و مانند آن نیز مانعی ندارد. (۲)

۸۰. س: در صورت وجود فقراء زکات تا چه مقدار زکات مال خود را بدون رعایت اصناف مستحقین می تواند صرف در ساختمان مسجد، در محل نماید؟

ج. با بودن فقراء، تمام زکات را هم می تواند صرف مسجد کند، لکن بهتر آن است که مقداری به فقراء بدهد و مقداری صرف مسجد نماید. (۳)

صرف خمس در مسجد

۸۱ . چون نصف خمس اموال باید به سادات فقیر دارای شرایط (۴)داده

شود و نصف دیگر آن که سهم امام زمان علیه السلام است، در زمان غیبت باید به مجتهد جامع الشرایط داده شود، بنابراین خمس مال را بدون اجازه مجتهد جامع الشرایط نمی توان در مسجد خرج کرد و اگر کسی بدون اجازه خرج کند، کفایت از پرداخت خمس نمی کند. (۵)

۱- استفتاآت، ج ۱، ص ۳۴۴، س ۱۵.

۲- جامع المسائل، ج ۱، ص ۸۸، س ۲۸۰.

۳- مجمع المسائل، ج ۱، ص ۱۴۷، س ۷۷.

۴- شرایط سیدی که به او خمس داده می شود در توضیح المسائل بحث مصرف خمس آمده است.

۵- توضیح المسائل، م ۱۸۳۴.

کمک های مردمی

۸۲. س: آیا در بناء مسجدهای سنّی ها می توانیم کمک بکنیم یا خیر؟

ج. بلی در بناء مسجد می توانید کمک کنید. (۱)

۸۳. س: اگر کسی برای مسجدی نذر کرده باشد که هرگاه پولی داشتم مثلاً مسجد را سفید کنم و قبل از شروع آن شخص، شخص دیگری آمد و مسجد را سفید کرد، آیا می شود آن پول را به مصرف دیگری در همان مسجد جهت زیلو و غیره برساند یا خیر؟

ج. در فرض مذکور موضوع نذر منتفی شده چیزی بر او واجب نیست و اگر بخواهد تبرعاً مبلغی را که نذر کرده صرف زیلو و جهات دیگر مسجد نماید مختار و مأجور است.(۲)

۸۴. س: کسی که متصدّی و مسئول صندوق جمع اعانات برای ساختمان حرم امام یا حسینیه یا مسجدی می باشد آیا می تواند با وجوهی که مؤمنین در صندوق ریخته اند با اطمینان ربح صددرصد خرید و فروش کند و همچنین کسی که وجوه سهم مبارک امام علیه السلام نزد او جمع شده با اطمینان به سود و حفظ اصل مال می تواند با پول تجارت کند یا نه؟

ج. اگر وکالت مؤمنین به مسئول صندوق شامل این نحو معاملات باشد، مانعی ندارد، ولی علم به رضا به تنهایی کافی نیست. و در مورد سهم مبارک امام علیه السلام اگر مجتهد صلاح بداند و اجازه بدهد و به مصلحت باشد مانعی ندارد. (۳)

۱- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۵۷، س۱۱۷.
۲- مجمع المسائل، ج۲، ص۳۲۶، س۹۲۷.
۳- استفتاآت، ص۵۲۷، س۲۱.

۸۵. س: خادم مسجدی میان دو نماز، پول به عنوان کمک برای مسجد جمع می کند، آیا می شود آن را به امام جماعت یا سخنران داد و یا در جهات دیگر مصرف کرد؟

ج. اگر مقصود پول دهندگان کمک به مخارج مربوط به مسجد باشد مانعی ندارد.(۱)

۸۶. س: پولی از مردم برای مسجد (به طور مطلق) جمع آوری می شود، آیا می توان آن را خرج برخی از متعلقات مسجد، مثل ساختن مغازه، درمانگاه یا کتابخانه برای مسجد کرد؟

ج. خیر، مگر با اطلاع و کسب رضایت از تمام کسانی که پول داده اند.(۲)

۸۷ . س: اگر برق و آب مسجد و حسینیه مشترک باشد آیا از کمک هائی که از مردم به عنوان مخارج مسجد دریافت می شود می توان بدهی آب و برق و سایر هزینه های مشترک را پرداخت یا نه؟

ج. در این مورد باید هنگام دریافت وجوه از اشخاص به آنها تذکر داد و از آنها اختیار مصرف مشترک گرفت.

ج. با کسب اجازه از کسانی که پول را پرداخته اند مانعی ندارد. (۳)

۸۸. س: آیا از بودجه مسجد می توان در هزینه های سرویس بهداشتی مسجد که مورد استفاده عموم -اعم از نمازگزاران مسجد و دیگران- است خرج کرد؟

ج. به طورکلّی هر بودجه ای را تنها می توان در همان موردی که برای آن تعیین شده، مصرف کرد؛ لذا اگر بودجه مسجد از موقوفات

۱- جامع المسائل، ج۱، ص۹۱، س۲۹۲.

۲- استفتاء.

۳- استفتاء.

مسجد باشد، یا به صورت کلّی و تبرّعی از مردم گرفته شده، در صورتی می توان صرف این امور کرد که متعارف باشد و اگر غیرمتعارف باشد نمی توان صرف کرد.

ج. اگر از اموال اهدایی باشد باید در جهتی که اهداءکنندگان راضی هستند صرف شود و اگر از درآمد موقوفات باشد باید در همان جهت وقف صرف شود. (1) [به فصل۴ »لوازم مسجد« نیز مراجعه شود.]

ص: ۴۱

۱- استفتاء.

لوازم مسجد

بیرون بردن لوازم مسجد

۸۹. س: چنـد عدد بخاری چوب سوز را قبلاً وقف مسـجد نموده اند و فعلاً با تعویض بخاری ها، دیگر احتیاجی به آنها در این مسـجد نیست و مسـجدی در یک روسـتا احتیاج مبرم به بخاری دارد، با امام جماعت مسجد شهر در این مورد مشورت شد که ایشان اجازه اسـتفاده از آنها را بدهنـد اما فرمودند: نامه ای به حضور امام بنویسـید اگر حضـرت امام اجازه دادند مانعی ندارد، لذا از حضور حضرت امام تقاضا می شود نظر مبارک را در جواز یا عدم جواز بیان فرمایید.

ج. اگر مسـجدی که بخاری برای آن وقف شده احتیاج ندارد، می توانند با نظر متصدّی شرعی، در مسجد دیگر از آن استفاده نمایند. (۱)

۹۰ . س: آیا جایز است لوازم مسـجد، ازقبیل کولر، بلندگو و فرش جهت استفاده شخصی فاتحه و عروسی و یا استفاده پیشنماز مسجد از مسجد خارج شود؟

ص: ۴۳

۱- استفتاآت، ج۲، ص۳۸۶، س۱۲۵.

ج. تابع کیفیّت وقف است اگر برای استفاده در مسجد وقف شده، بیرون بردن از مسجد جایز نیست. (۱)

۹۱ . س: آیا بردن فرش مسجد قدیم در مسجد جدید متصل جایز است؟

ج. اگر جزء مسجد قدیم محسوب است جایز است. (۲)

۹۲. س: عده ای از افراد خیّر پولی برای خریدن اجناسی که مورد احتیاج مسجد است می دهند و آن اجناس به نام مسجد خریداری می شود، آیا می توان از آنها در خارج از مسجد برای کارهای خیر استفاده نمود؟

ج. اگر برای خصوص مسجد مزبور داده اند درخصوص آن مسجد از آن استفاده شود.(۳)

۹۳ . س: در مسجد گلیم هایی است که در حاشیه اش نوشته شده وقف مسجد است و اجازه خارج کردن از مسجد نیست، فعلاً فرش های قیمتی برای آن مسجد آورده و فرش نموده و گلیم ها را برداشته و حجرات همان مسجد را که در حیاط مسجد است فرش نموده اند و طلاب علوم دینیّه در آنها ساکن هستند. آیا اشکالی دارد یا خیر؟

ج. در فرض سؤال گلیم مسجد را زیر فرش خود مسجد، پهن کنند و به جای دیگر نبرند.(۴)

۹۴. س: آیا در ایّام عزاداری می توان از فرش و سماور و بلندگوی مسجد، در حسینیه مجاور یا نزدیک آن استفاده کرد؟

ج. آنچه وقف یا ملك مسجد باشد، نمی توان در خارج از مسجد از آن استفاده نمود، بلی اگر وسائلی تبرعاً برای امور خیر تهیه

۱- همان، ص۳۴۴، س۲۵.

۲- همان، ص۳۴۵، س۲۷.

۳- همان، ص۳۴۵، س۲۸.

۴- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۴۶، س۷۴.

شده باشد می توان از آن در غیر از مسجد هم استفاده نمود. (۱)

فروش لوازم مسجد

۹۵ . خرید و فروش چیزهایی که وقف مسجد شده باطل است، ولی اگر به طوری خراب شود که نتوانند استفاده ای را که مال برای آن وقف شده از آن ببرند، مثلاً فرش مسجد پاره شود که نتوانند روی آن نماز بخوانند، فروش آن اشکال ندارد و در صورتی که ممکن باشد باید پول آن را در همان مسجد به مصرفی برسانند که به مقصود وقف کننده نزدیکتر باشد.(۲)

۹۶. س: تبدیل قرآن و کتب وقف شده در مساجد به احسن، چه صورت دارد؟

ج. تا موقعی که قابل استفاده است فروش و تبدیل آن جایز نیست. (۳)

۹۷ . س: چیزهایی که به مسجد به عنوان نذر داده می شود، مانند پنکه، چراغ، استکان و نعلبکی چنانچه زاید بر احتیاج باشد، آیا متولی می تواند زیاده را بفروشد و به سایر هزینه های لازم مسجد برساند؟

ج. در صورتی که مورد نیاز سایر مساجد نباشد مانعی ندارد. (۴)

۹۸ . س: سماور ذغالی را فردی وقف مسجد کرده و اکنون مورد استفاده قرار نمی گیرد، آیا می شود آن را فروخت و به جای آن فرش تهیه کرد؟

ج. اگر مسجد دیگری نیاز به چنین سماوری داشته باشد به آنجا داده شود و اگر چنین نیست آن را تبدیل به سماور گازی و مثل آن کنند و در صورت عدم نیاز پول آن را صرف در آبدارخانه مسجد کنند. (۵)

۱- استفتاء.

۲- توضیح المسائل، م۲۰۹۴.

۳- استفتاآت، ج۲، ص ۳۷۰، س۸۸.

۴- جامع المسائل، ج۱، ص۹۲، س۲۹۳.

۵- جامع المسائل، ج۱، ص۹۳، س۲۹۶.

۹۹. س: اجناسی مانند قند و چای را که در مساجد و غیره زیاد می آید و در اثر گذشت ایام احتمال فاسدشدن آنها وجود دارد، آیا می توان فروخت و پول آن را خرج همان مسجد کرد، یا باید به مسجد دیگر برد؟

ج. اگر بشود از عین آن در مساجد و یا در وقت دیگر استفاده کنند این امر تقدّم دارد.(۱)

۱۰۰. س: برخی از اجناس متعلق به مسجد که مورد نیاز آن مسجد نیست یا امروزه استفاده از چنین وسایلی متعارف نمی باشد و در مساجد دیگر نیز از همین جهت قابل استفاده نیست، مانند فرش کهنه یا بخاری نفت سوز در شهرهایی که گاز شهری دارد، فروختن چنین وسایلی چه حکمی دارد؟

ج. متولّی شرعی می تواند این وسائل را تبدیل به احسن و از همان نوع وسائل تهیه نماید که قابل استفاده باشد. (۲)

۱۰۱ . س: فرش یا وسیله دیگری از مسجد که از ارزش بسیار بالایی برخوردار است ولی اگر مورد استفاده قرار بگیرد در مدت کوتاهی، ارزش آن به مقدار زیادی کاهش می یابد، در صورتی که فروش آن به نفع مسجد است، آیا فروش آن جایز است؟

ج. در فرض سؤال، تبدیل آن توسط متولّی شرعی آن بلامانع است. (۳)

۱۰۲ . س: فروش فرش های مسجد که دارای اندازه های متفاوت و رنگ های مختلف است برای یکنواخت کردن آنها و ایجاد جذابیّت بیشتر که در نهایت سبب جذب افراد بیشتری به نمازِ در مسجد خواهد شد، چه حکمی دارد؟

۱- جامع المسائل، ج۱، ص۹۳، س۳۰۲.

۲- استفتاء.

۳- استفتاء.

ج. مجوّز فروش و تبدیل نمی شود. (۱)

۱۰۳. س: در مواردی که حفظ مال موقوفه مسجد، مثل فروش و موکت مندرس، با بهداشت و نظافت آن مکان مقدّس تنافی داشته باشد، تبدیل به احسن نمودن این گونه اجناس موقوفه چه حکمی دارد؟

ج. با امکان استفاده از آنها فروش و تبدیل آنها جایز نیست و سعی کنند نظافت و بهداشت را در مورد آنها حفظ کنند. (۲)

۱۰۴ . س: وقف کردن اجناسی که احتمال سرقت آن زیاد است و همین امر سبب می شود که اغلب اوقات، درِ مسجد بسته باشد، صحیح است یا نه و برفرض صحّت وقف، فروش یا تعویض آن جایز است یا نه؟

ج. ظاهراً دلیلی بر منع وقف یا عدم صحّت آن در فرض سؤال وجود ندارد و احکام سائر موقوفات را دارد. (۳)

۱۰۵ . س: آیا می توان لوازم مسجد را فروخت و با پول آن وجه آب و برق و سایر هزینه های مسجد را پرداخت؟

ج. جایز نیست.

* اگر وقف باشد جایز نیست و اگر ملک مسجد باشد و مصلحت در فروش باشد با اذن متولی جایز است. (۴)

۱۰۶. س: آیا در ایّام عزاداری می توان از فرش و سماور و بلندگوی مسجد، در حسینیه مجاور یا نزدیک آن استفاده کرد؟

ج. اگر وقفیّت اشیاء مذکور برای مسجد محرز باشد، استفاده از آن در غیر مسجد جایز نیست.(۵)

۱- استفتاء.

۲- استفتاء.

۳- استفتاء.

۴- استفتاء.

۵- استفتاء.

لوازم مسجد تخریب شده

۱۰۷ . س: مسجدی قدیمی که غیرقابل استفاده بود تخریب و نوسازی شده مقداری از سنگ های شبستان باقی مانده، آیا استفاده از آن سنگ ها جهت توالت و دستشویی جایز است یا خیر؟ زیرا سنگ های اضافی از اصل ساختمان و شبستان مسجد می باشد؟

ج. در فرض سؤال اگر مسجد دیگری در محل یا غیر آن باشد که نیازبه سنگ داشته باشند، صرف آن شود و چنانچه مسجد دیگری نباشد، سنگ ها را بفروشید و پول آن را صرف خود مسجد کنید و صرف آن در توالت و دستشویی صحیح نیست. (۱)

آوردن قرآن و مهر از مسجد

۱۰۸. س: آیا مهر مسجد را به مسجد دیگر می توان برد یا نه؟ مثلاً اگر کسی مهر مسجد را ببرد و مدتی با آن نماز بخواند چه در منزل و چه در مسجد دیگر آیا نماز او چه صورت دارد؟

ج. جایز نیست و باید به جای اول برگرداند، مگر آنکه یقین کند که مخصوص آن مسجد نیست.(۲)

۱۰۹. س: قرآن هایی که در مسجدالحرام است بر بعضی نوشته شده که وقف است، ولی بر بعضی دیگر نوشته نشده است، شایع است آنها که کلمه وقف و یا عبارت دیگر که مُفهم وقف بودن باشد ندارد، جایز است بردارند و چنین کاری احیاناً شده است، بفرمایید جایز است یا نه؟

ج. برداشتن آنها بدون اینکه از متصدی ذیربط بگیرند، جایز نیست و باید برگردانده شود.(۳)

ص: ۴۸

۱- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۴۶، س۷۳.

۲- استفتاآت، ج۲، ص۳۴۵، س۳۶.

۳- مناسک محشّی، ص۳۹۶؛ استفتائات مسائل متفرقه، س۱۳۴۶.

استفاده از بلندگوی مسجد

۱۱۰. س: در مسـجد... یک دستگاه بلندگو است که در موقع اذان و مجالس سوگواری از آن استفاده می شود، بعضی اوقات، کودکی یا پولی از اشـخاص، مفقود می شود از ما خواهش می کنند که به وسـیله بلندگو، به اهالی شهر ابلاغ نماییم، حکمش چیست؟

ج. اگر بلندگو را به خارج نبرند و پول برق آن را بدهند، اشکال ندارد. (۱)

استفاده از برق مسجد

۱۱۱. س: اگر در مسجد روضه برقرار باشد آیا می توان برای ضبط شخصی از برق آن استفاده کرد؟

ج. جایز نیست، مگر آنکه پول برق مصرف شده را بدهند.(۲)

میوه های درخت مسجد

۱۱۲ . س: اینجانب خادم مسجدی هستم که مدت سی ودوسال در این مسجد برای رضای خدا خدمت می کنم و از کسی مزد و حقوق نگرفته و نمی گیرم، در حیاط این مسجد مقداری درخت قلمه و درخت میوه غرس نمودم و بارآوردم، آیا جایز است از میوه و چوب آنها، خانواده اینجانب استفاده کنند یا جایز نیست؟

ج. اگر درختان را از مال خودتان غرس کرده اید و وقف ننموده اید، میوه آن از خود شماست و می توانید استفاده کنید. (۳)

۱- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۴۵، س ۷۰.

۲- جامع المسائل، ج۱، ص۹۶، س۳۱۶.

۳- استفتاآت، ج۳، ص۳۳۴، م۱.

عبادت در مسجد

نمازخواندن در مسجد

۱۱۳ . نمازخواندن در مساجد مستحب است، بلکه حاضرنشدن در مسجد مخصوصاً برای همسایگان مسجد -در صورتی که عذری مثل بارش برف و باران نباشد- مکروه است. (۱)

۱۱۴. ترتیب اولویت مساجد برای نمازخواندن از نظر ثواب بدین شرح است:

* مسجدالحرام: هر نماز، معادل یک میلیون نماز

* مسجدالنبی صلی الله وعلیه وآله: هر نماز، معادل ده هزار نماز

* مسجد جامع کوفه: هر نماز، معادل هزار نماز

* مسجدالاقصی: هر نماز، معادل هزار نماز

* مسجد جامع هر شهر: هر نماز، معادل یکصد نماز

* مسجد قبیله: هر نماز، معادل بیست وپنج نماز

۱- تحریرالوسیله، ج۱، فی مکان المصلی، ص۱۵۱، م۱۶.

* مسجد بازار: هر نماز، معادل دوازده نماز. (۱)

۱۱۵ . برای زن ها نمازخواندن در خانه بهتر است، ولی اگر بتوانند کاملاً خودر ا از نامحرم حفظ کنند، بهتر است در مسجد نماز بخوانند. (۲)

۱۱۶. مستحب است انسان نمازش را در مکان های مختلف و مساجد متعددی بخواند که در قیامت همه آن اماکن و مساجد به نفع او شهادت دهند. (۳)

۱۱۷. تعطیل کردن مسجد مکروه است و مستحب است انسان نماز را در مسجدی بخواند که نمازگزار ندارد تا تعطیل نشود. از امام صادق علیه السلام روایت شده است که –سه چیز در قیامت از مردم شکایت می کنند: اول مسجد متروکی که اهل آنجا در آن نماز نمی خوانند. دوم: عالمی که بین عده ای جاهل قرار دارد و از او استفاده نمی کنند. و سوم: قرآنی که متروک مانده و غبار گرفته است و آن را تلاوت نمی کنند. (۴)

۱۱۸. زیادرفتن به مسجد مستحب است. از پیامبراکرم صلی الله وعلیه وآله روایت شده است که هرکس به مسجد رود از وقتی که روانه مسجد می شود تا به خانه برمی گردد، برای هر قدم که برمی دارد ده حسنه نوشته می شود. (۵)

* ۱۱۹. س: شخصی نذر کرده نمازی را در مسجد به جماعت بخواند وقتی برای شرکت در نماز جماعت به مسجد رفت به جهت شلوغی و زیادی جمعیت، در حیاط مسجد اقتدا کرده و نمازش را خوانده است، آیا لازم است نماز خوانده شده را مجدداً بخواند؟

ج. اگر حیاط به عنوان مسجد وقف شده به نذر خود عمل کرده است و اگر نشده به نذر خود عمل نکرده است ولی اعاده نماز وجهی ندارد و

۱- همان و العروهالوثقی، ج۱، مکان المصلی، ص۵۹۶، م۴.

۲- توضیح المسائل، م۸۹۴.

۳- العروهالوثقی، ج۱، فی مکان المصلی، ص۵۹۶، م۶.

۴- همان، م۸.

۵- همان، ص۵۹۷، م۹.

اگر نماز معینی را چنین نذر کرده نذر باطل شده و چیزی بر او نیست و اگر نماز معینی نبوده نماز دیگری را به جماعت بخواند.

نماز تحیّت مسجد

۱۲۰ . وقتی انسان وارد مسجد می شود، مستحب است دو رکعت نماز به قصد تحیّت و احترام مسجد بخواند و اگر نماز واجب یا مستحب دیگری هم بخواند، کافی است. (۱)

اماکن تخییر

۱۲۱ . مسافر -با شرایطی که در کتاب های مفصل فقهی آمده است- نمازهای چهاررکعتی را باید شکسته (دورکعتی) بخواند، ولی در چهار مکان، می تواند نماز تمام یا شکسته بخواند و آن اماکن عبارتند از:

* مسجدالحرام در مکّه مکرّمه

* مسجدالنبی صلی الله وعلیه وآله در مدینه منوره

* مسجد جامع کوفه

* حرم سیدالشهداء امام حسین علیه السلام (۲)

۱۲۲. این حکم اختصاص به مسجد اصلی ندارد و در جاهای توسعه یافته هم مسافر می تواند نمازش را تمام بخواند هرچند احتیاط مستحب است، تنها در مسجد اصلی نماز را تمام بخواند.(۳)

جاگرفتن برای نماز

۱۲۳. مسجد و حرم امام علیه السلام از اماکن مشترک و عمومی مسلمانان است، که همه آنان در استفاده از آن مساوی هستند -البته استفاده هایی که مخالف

۱- توضیح المسائل، م۹۱۳.

۲- توضیح المسائل، م۱۳۵۶.

۳- مناسک حج مُحشّی، ص۴۸۶، م۱۳۱۶.

شرع و شأن آن اماکن مقدس نباشد- پس اگر شخصی قبل از دیگری، جایی ازبرای نماز یا عبادتی دیگر یا قرائت قرآن یا خواندن دعاء در اختیار گرفت، دیگری نمی تواند آن جا را از او بگیرد، آری بعید نیست که نماز -جماعت یا فرادی- بر سایر کارها مقدم باشد، پس اگر شخصی مسجد را برای تلاوت قرآن یا درس گفتن یا دعاخواندن اشغال کرده باشد و شخص دیگری بخواهد در آنجا نماز بخواند، و جای دیگری در مسجد برای نمازخواندن نباشد یا بخواهد به جماعت ملحق شود و جای دیگری برای فرادی خواندن نماز هست ولی برای شرکت در جماعت نیست، مثلاً در کنار صفوف، به هم فشرده نماز جماعت، شخصی مشغول قرائت قرآن است و شبستان دیگری در مسجد برای نماز فرادی خواندن هست ولی جایی برای شرکت در نماز جماعت باقی نمانده و فردی وارد می شود و می خواهد در نماز جماعت شرکت کند، بر شخصی که قران می خواند واجب است، جای خود را به نمازگزار بدهد. (۱)

۱۲۴. اگر کسی در مسجد یا حرم جایی برای خود بگیرد و دیگری نگذارد که از آنجا استفاده کند، حق او را غصب کرده است. (۲)

۱۲۵ . کسی که در مسجد یا حرم نشسته، اگر دیگری جای او را غصب کند و در آنجا نماز بخواند بنابر احتیاط واجب باید دوباره نمازش را در محل دیگری بخواند. (۳)

۱۲۶. گذاشتن رَحْل(۴) برای نشستن در حرم یا مسجد، مانند نشستن است،

ص: ۵۴

۱- تحریرالوسیله، ج۲، کتاب احیاءالموات و المشترکات، ص۲۱۴، م۱۵.

۲- همان.

۳- توضیح المسائل، م۸۶۸.

۴- رحل: اثاث و وسائل؛ مانند سجاده و عبا و....

یعنی صاحب رحل، حق اولویتی نسبت به آن مکان پیدا می کند و دیگران نمی توانند جای او را بگیرند، در صورتی رحل، چیزهایی مثل سجاده و عبا باشد که تمام محل نمازخواندن یا قسمت عمده آن را بگیرد، نه مثل گذاشتن مهر یا تسبیح یا مسواک و شانه و امثال اینها، بنابراین با گذاشتن مهر یا تسبیح و حتی هردو حقی برای او ثابت نیست و دیگران می توانند، بردارند و در آن مکان نماز بخوانند. (۱)

۱۲۷ . بین گذاشتن رحل و آمدن فرد نباید فاصله زیاد باشد، به طوری که آن مکان معطّل بماند، پس اگر رحلی بگذارد و برود و برنگردد در صورتی که بدون برداشتن نتوان در آن محل نماز خواند، دیگران می توانند آن را بردارند ولی کسی که آن را برمی دارد، ضامن نگهداری آن است تا صاحبش برگردد. (۲)

۱۲۸. اگر شخصی که در جایی از مسجد یا حرم نشسته است، برخیزد و از آن محل صرف نظر کند، حتی اگر رحلی گذاشته و رحل را برندارد، دیگران می توانند آن جا را بگیرند. ولی تصرف در رحل او جایز نیست، مثلاً نمی توانند بر سجاده او نماز بخوانند.(۳)

۱۲۹. س: شخصی در مسجد، جهت نماز جماعت، رحل گذاشته و بیرون رفته و جماعت برپا شده و صاحب رحل مراجعت نکرده است در این صورت به محض منعقدشدن نماز جماعت، حق او از آن مکان ساقط شده و دیگری می تواند جای او را تصرف کند یا نه؟

ج. بعد از منعقدشدن جماعت، احتیاط آن است که تا امام به رکوع رکعت اول نرفته جای او را اشغال نکنند. (۴)

۱- همان، ص۲۱۵، م۱۷.

۲- همان، ص۲۱۵.

۳- همان، ص۲۱۴و۲۱۵، س۱۶و۱۸.

۴- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۳۵، س۳۲.

۱۳۰. س: شخصی برای نماز در مسجد جاگرفته و می رود وضو بگیرد، دیگری جانماز او را کنار زده و جای او مشغول نماز می شود آیا نماز او صحیح است؟

ج. بنابر احتیاط واجب نمازش را دوباره در محل دیگر بخواند. (۱)

با کسانی که به مسجد نمی آیند

۱۳۱ . مستحب است انسان با کسی که در مسجد حاضر نمی شود:

- غذا نخورد

- در کارها با او مشورت نکند

- همسایه او نشود

- از او زن نگیرد

- و به او زن ندهد. (۲)

مستحبات مسجد

۱۳۲ . به جز آنچه تاکنون گفته شد، این کارها نیز درباره مسجد مستحب است:

* زودتر از همه به مسجدرفتن و دیرتر از همه از مسجد بیرون آمدن.

* چراغ مسجد را روشن کردن [تأمین نور مسجد].

* تمیزکردن مسجد.

* هنگام واردشدن، ابتدا پای راست را داخل مسجد گذاشتن.

* هنگام بیرون آمدن، ابتدا پای چپ را بیرون گذاشتن.

* وضوگرفتن، برای رفتن به مسجد.

۱- جامع المسائل، ج۱، ص۹۴، س۳۰۵.

۲- توضیح المسائل، م۸۹۷.

* خوشبوکردن خود و پوشیدن بهتر لباس ها برای رفتن به مسجد. (۱)

مکروهات مسجد

۱۳۳ . این کارها درباره مسجد مکروه است:

* عبور از مسجد، به عنوان محل عبور، بدون آنکه در آنجا نماز بخواند.

* خوابیدن در مسجد مگر در حال ناچاری.

* فریادزدن در مسجد و صدا را بلند کردن، مگر برای اذان.

* سخن گفتن از امور دنیا در مسجد.

* خرید و فروش در مسجد.

* انداختن آب دهان و بینی در مسجد. (۲)

* رفتن به مسجد برای کسی که سیر یا پیاز خورده و بوی دهانش مردم را آزار می دهد.(۳)

اعتکاف در مسجد

۱۳۴. یکی از کارهای مستحب، اعتکاف است و عبارت است از ماندن در مسجد به قصد عبادت با شرایطی که در کتاب های مفصل فقهی آمده است. (۴)

۱۳۵. اعتکاف تنها در این مساجد صحیح است:

* مسجدالحرام در مکّه مکرّمه

* مسجد النبی صلی الله وعلیه وآله در مدینه منورّه

۱- العروهالوثقی، ج۱، فصل فی الوضوءات المستحبه، ص۱۹۴ و توضیح المسائل، م۹۱۲و۹۱۳.

۲- اگر بی احترامی به مسجد باشد حرام است.

۳- توضیح المسائل، م۸۹۶و۸۹۷.

۴- تحریرالوسیله، ج۱، کتاب الصوم، خاتمه فی الاعتکاف، ص۳۰۴.

* مسجد جامع کوفه

* مسجد جامع بصره

* و در غیر از این چهار مسجد، تنها در مسجد جامع هر شهر به قصد رجاء مانع ندارد و در سایر مساجد جایز نیست. (۱)

مسجد جامع

۱۳۶. س: تعریف مسجد جامع چیست؟

ج. مسجد جامع مسجدی است که اغلب اوقات بیشتر از سایر مساجد جمعیّت داشته باشد.(۲)

۱۳۷ . س: تعریف مسجد جامع چیست؟

ج. مسجدی که برای اجتماع زیادی از اهالی آنجا ساخته شده و اختصاص به گروه خاصی یا اهالی محله ای نداشته باشد. (۳)

۱۳۸. س: مسجد جامعی در شهری ساخته شده، بعد از آن مسجد بسیار بزرگتری ساخته شده و آن نیز به مسجد جامع معروف گشته، کدامیک از این دو مسجد، شرعاً مسجد جامع می باشد، و ملاک در تعیین مسجد جامع چیست، با توجه به اینکه گاهی در این مسجد نماز جمعه خوانده می شود و گاهی در آن، و حکم اعتکاف در این دو مسجد چیست؟

ج. در صدق جامع بودن مسجد شرط نیست که تنها یک مسجد باشد، پس تعدد مسجد جامع در یک شهر ضرری نمی زند، و اعتکاف در هر دو صحیح است، اگر جامع نامیده شود، و اقامه نماز جمعه دخلی در موضوع ندارد. (۴)

۱- تحریرالوسیله، ج۱، کتاب الصوم، خاتمه فی الاعتکاف، ص۳۰۴.

۲- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۵۳، س۱۰۱.

۳- اجوبهالاستفتائات، ج۱، ص۱۲۲، س۴۱۲.

۴- مسائل وردود، ص۱۹، س۵۲.

نماز جماعت

اشاره

از آنجا که مساجد مهمترین مکان برگزاری نماز جماعت است و اگر مسجد نماز جماعت نداشته باشد، نقش خود را به طور کامل ایفا نکرده و تأثیر چندانی برای حفظ دین داری افراد جامعه نخواهد داشت. بدین سبب در این قسمت برخی از احکام نماز جماعت آورده می شود.

اهمیت نماز جماعت

گذشته از آن که در روایات، برای نماز جماعت اجر و پاداش بسیاری وارد شده است، با دقّت در برخی از مسائل فقهی، به اهمیت این عبادت پی می بریم و در اینجا به برخی از آنها اشاره می کنیم.

۱۳۹. مستحب است نمازهای واجب، به خصوص نمازهای یومیّه را به جماعت بخوانند.

۱۴۰. شرکت در نماز جماعت برای هر کسی مستحب است، به ویژه برای همسایه مسجد.

۱۴۱ . مستحب است انسان صبر کند که نماز را به جماعت بخواند.

ص: ۵۹

۱۴۲. نماز جماعت هرچند اوّل وقت خوانده نشود، از نماز فُرادیِ اوّل وقت بهتر است.

۱۴۳. نماز جماعتی که مختصر خوانده می شود، از نماز فُرادایی که طول بدهد بهتر است.

۱۴۴. سزاوار نیست انسان بدون عذر نماز جماعت را ترک کند.

۱۴۵. حاضرنشدن در نماز جماعت ازروی بی اعتنایی به آن، جایز نیست.

۱۴۶. وقتی که جماعت برپا می شود، مستحب است کسی که نمازش را فرادا خوانده دوباره به جماعت بخواند.

۱۴۷ . امام یا مأموم می تواند نمازی را که به جماعت خوانده، دوباره به جماعت بخواند، در صورتی که جماعت دوّم و اشخاص آن غیر از اول باشد. (۱)

۱۴۸ . س: اگر کسی در نماز جماعت توجه کافی نداشته باشد ولی در منزل و به طور فُرادا نمازش از توجه بیشتری برخوردار باشد می تواند در منزل نماز بخواند به جای جماعت؟

ج. مانع ندارد و جماعت بهتر است. (۲)

۱۴۹ . س: ثواب هایی که برای نماز جماعت در روایات وارد شده مخصوص نماز جماعتی است که در مسجد اقامه می شود یا خصوصیّت ندارد؟

ج. مسجد در این مورد خصوصیت ندارد بلی اگر جماعت در مسجد منعقد شود ثواب آن ازجهت وقوع نماز در مسجد بیشتر است. (۳)

۱- توضیح المسائل، م۱۳۹۹تا۱۴۰۴.

۲- استفتاآت، ج۱، ص۲۷۷، س۴۷۶.

۳- استفتاء.

شرایط نماز جماعت

۱۵۰. هنگام برپایی نماز جماعت، شرایط زیر باید مراعات شود:

* مأموم از امام جلوتر نایستد و احتیاط واجب آن است که کمی عقب تر بایستد.

* جایگاه امام جماعت از جایگاه مأمومین بالاتر نباشد.

* فاصله امام و مأموم و فاصله صف ها زیاد نباشد.

* بین امام و مأموم و همچنین بین صف ها چیزی مانند دیوار یا پرده مانع نباشد. ولی نصب پرده بین صف مردها و زن ها اشکال ندارد. (۱)

۱۵۱. س: طبقه دوم مسجد، مأمومین زن یا مرد اقتدا می نمایند و لبه این طبقه یک دیوار نیم متری وجود دارد، آیا وجود این دیوار ضرری به جماعت آنها می زند یا خیر؟

ج. اشکال ندارد. (۲)

۱۵۲. س: شیب دار بودن کف مسجد به طرف محراب و قبله مسجد، آیا برای برپایی نماز جماعت اشکالی ندارد؟

ج. خیر. (۳)

نماز جماعت چندطبقه «اقتدا در طبقات مختلف»

۱۵۳. اگر جای مأموم بلندتر از امام باشد، در صورتی که بلندی آن به مقدار متعارف باشد اشکال ندارد، مثل آن که امام در صحن مسجد و مأموم در پشت بام به نماز بایستد ولی اگر مثل ساختمان های چندطبقه این زمان باشد، جماعت اشکال دارد. (۴)

۱- العروهالوثقی، ج۱، ص۷۷۸و۷۷۷؛ توضیح المسائل، م۱۴۱۵، ۱۴۳۳و۱۴۳۲.

۲- استفتاآت، ج۱، ص۲۸۳، س۴۹۸.

۳- استفتاء.

۴- توضیح المسائل، م۱۴۱۶.

۱۵۴. س: مسجدی در کراچی [هست که در آن] نماز جماعت برپا می شود و دارای چهار طبقه و طبقه همکف است، حالت نمازگزاران در طبقات به شرح زیر است:

الف. بعضی از نمازگزاران طبقه اول، می توانند امام جماعت و بعضی از نمازگزاران طبقه همکف را ببینند.

ب. بعضی از نمازگزارانِ طبقه دوم و طبقه سوم می توانند بعضی از نمازگزاران طبقه همکف را ببینند ولی هیچ کدام از آنان نمی توانند امام جماعت را که در طبقه همکف است ببینند.

ج. واما نمازگزاران طبقه چهارم نمی توانند هیچ کدام از نمازگزاران طبقه همکف و طبقه اول را ببینند آنها فقط می توانند بعضی از نمازگزاران طبقه دوم و طبقه سوم را ببینند در اینجا اضافه می کنم که در هر طبقه صف های نمازگزاران برپاست و هیچ طبقه تماماً خالی نمی باشد و اتصال مأمومین در هر طبقه با طبقه قبل حاصل است، آیا نماز جماعت در طبقات اول، دوم، سوم و چهارم، در مسجد فوق ان شاءاللّه قبول است یا خیر؟

ج. در صورتی که طبقات نسبت به یکدیگر علوّ فاحش(۱) نداشته باشد و کسی که در صف اول هر طبقه می ایستد از صف قبل از خودش در طبقه قبل ولو یک نفر را ببینند نماز صحیح است. (۲)

اتصال صفوف جماعت

۱۵۵. مأمومین باید با امام جماعت مرتبط باشند و ارتباط آنها یا بدون واسطه است که بین امام و مأموم نباید بیش از یک گام فاصله باشد، یعنی از محل

۱- علوّ فاحش: بلند زیاد.

۲- استفتاآت، ج ۱، ص۲۸۳، س۴۹۷.

سجده مأموم تا محل ایستاده امام. یا با واسطه سایر مأمومین که از جلو یا سمت راست یا چپ باید این ارتباط برقرار باشد و بین نمازگزار و صف جلو یا کسی که طرف راست یا چپ او قرار دارد بیش از یک گام فاصله نباشد. (۱)

مانع بین صفوف

۱۵۶ . اگر نمازگزار در صف اول ایستاده نباید مقابل او مانعی باشد که نتواند امام جماعت را ببیند، پس اگر امام جماعت در محراب باشد، کسانی که دو طرف محراب پشت دیوار می ایستند و امام جماعت را نمی بینند نمی توانند اقتدا کنند، ولی اگر مانعی در کار نباشد و به جهت طولانی بودن صف، امام جماعت را نبینند، اشکال ندارد.

و اگر در صفوف بعدی می ایستد، نباید مانعی از دیدن صف جلو وجود داشته باشد، پس اگر صفوف جماعت تا در شبستان برسد، کسی که بیرون شبستان، مقابل در ایستاده که صف جلو را می بیند و کسانی که پشت سر او ایستاده اند نمازشان صحیح است ولی کسانی که دوطرف پشت دیوار ایستاده اند و از صف جلو کسی (حتی یک نفر) را نمی بینند، نمازشان باطل است. (۲)

۱۵۷ . س: از قدیم در مساجد، حائلی مثل پرده بین زنان و مردان بوده و اکنون عده ای می گویند، پرده و دیوار بین زنان و مردان در حال نمازخواندن و موعظه کردن لزومی ندارد، نظر امام در این مورد چیست؟

ج. در صورتی که مفسده ای نیست پرده لزوم ندارد، بلی در نماز، احتیاط مستحب آن است که زن عقب تر از مرد باشد، مگر در صورتی که بین آنها حائلی مثل پرده باشد.(۳)

۱- توضیح المسائل، م۱۴۳۶و۱۴۳۵.

۲- توضیح المسائل، م۱۴۱۲و۱۴۱۱.

۳- استفتاآت، ج۱، ص ۱۵۰، س۷۸.

۱۵۸ . س: در وسط مسجد حوضی است که صف های جماعت طویل می شوند و عده ای در جائی می ایستند که از طرف راست یا چپ متصل هستند ولی پیش روی آنها حوض آب است، این گونه اتصال کافی است؟

ج. کافی است. (۱)

۱۵۹ . س: گاهی در لبه نیم طبقه مسجد نرده فلزی یا مانع آلومینیومی یا آهنی قرار می دهند، وجود چنین موانعی تا چه مقداری از نظر ارتفاع و ضخامت، مانع اتصال صفوف نمی باشد؟

ج. تا وقتی که وحدت اجتماع و اتصال صفوف عرفاً محقق باشد. (۲)

۱۶۰. س: آیا وجود مانع شیشه ای صخیم یا غیرضخیم، شیشه ای که طرف دیگرش پیداست یا پیدا نیست بین صفوف نمازگزاران اشکال دارد؟

ج. اگر عرفاً دو فضا محسوب شود مضرّ است. (۳)

۱۶۱. س: ورق چوبی یا فلزی یا دیوار گچی نازک، بین صف مردان و زنان، آیا مانع اتصال صفوف است یا نه؟

ج. چنانچه وحدت جماعت و وحدت مکان نماز به هم نخورد و به طوری باشد که زنان از احوال امام اطلاع پیدا کنند تا بتوانند از او تبعیت کنند مانعی ندارد.(۴)

شرکت بانوان در نماز جماعت

۱۶۲. س: آیا شرکت بانوان در نمازهای جماعت یومیّه و نماز جمعه کراهت دارد یا خیر؟

ج. کراهت ندارد، بلکه در بعض موارد مطلوب است.(۵)

۱- استفتاآت، ج ۱، ص ۲۸۱، س ۴۹۲.

۲- استفتاء.

۳- استفتاء.

۴- استفتاء.

۵- همان، ص ۲۷۲، س ۴۵۶.

۱۶۳. س: زنانی که عادت ماهانه خود را می گذرانند و از خواندن نماز معذورند، آیا می توانند در نماز جمعه یا جماعت در غیر مسجد شرکت کنند؟

ج. می توانند در اجتماع برای نماز شرکت کنند و صورتاً متابعت نمایند ولی نباید نماز بخوانند. (۱)

۱۶۴ . س: دختر جوانی هستم که همسایه مسجد می باشم، با توجه به مسأله۸۹۴ رساله و با توجه به رهنمودهایی که در مورد حفظ مساجد فرموده اید، خواهشمند است بفرمائید که تا چه حدّ رفتن یک دختر به مسجد جایز است؟

ج. حدّی ندارد و با رضایت ولیّ خود عمل کنید. (۲)

شرایط امام جماعت

امام جماعت باید این شرایط را داشته باشد:

* بلوغ و عقل

* عدالت

* رجولیّت (مردبودن)

* نماز را به طور صحیح بخواند.

* مسلوس و مبطون نباشد. (۳)

* به واسطه عذری با لباس نجس نماز نخواند

* بیماری خوره یا پیسی نداشته باشد. (۴)

۱- همان، س۴۵۵.

۲- همان، ص۲۷۵، س ۴۷۰.

۳- مسلوس کسی است که کنترل ادرار ندارد و مبطول کسی است که مدفوع را نمی تواند کنترل کند.

۴- توضیح المسائل، م۱۴۵۳، ۱۴۵۵تا۱۴۵۹.

۱۶۵. س: آیا مأمومی که قرائتش فصیح تر از امام جماعت است، می تواند برای نماز جماعت به این امام اقتدا کند؟

ج. اقتدا صحیح است. (۱)

۱۶۶. س: شخصی مسجدی، وقف کرده که امام جماعت مسجد، هاشمی باشد، آیا این شرط لازم الرعایه است؟

ج. لزوم رعایت این شرط معلوم نیست. (۲)

۱۶۷. س: در چه صورتی زن می تواند امام جماعت شود؟

ج. امامت زن در نماز جماعت، فقط برای زنان جایز است.

۱۶۸. س: امام جماعتی که مردم محل (نمازگزاران مسجد) او را قبول دارند، عادل نیست و امام جماعت عادلی که جایگزین او شده، مردم قبول ندارند و در نمازش حاضر نمی شوند، تکلیف چیست و کدامیک مقدّمند؟

ج. هریك را که مردم عادل می شناسند به او اقتداء کنند، البته کسی که او را عادل نمی داند نمی تواند به او اقتداء کند ولی حق ندارد از اقتداء دیگران به او جلوگیری کند. (۳)

۱۶۹ . س: اگر مردم محل (نمازگزاران مسجد) به امام جماعت غیراعلم و غیراتقی رضایت دارند، آیا اعلم و اتقی مقدم است، یا امام جماعت مَرضیّ مردم؟

ج. نماز جماعت با امام اعلم و اتقی افضل است ولی این در صورتی است که خود مردم به این اتقی و اعلم بودن پی برده باشند نه اینکه فقط عقیده یك نفر، این باشد.(۴)

۱- استفتاآت، ج ۱، ص ۲۸۰، س ۴۸۹.

۲- استفتاآت، ص ۱۵۰، س ۲۸.

۳- استفتاء.

۴- استفتاء.

۱۷۰. س: آیا بی نظمی غیرموجّه امام جماعت، خلاف مروّت و مُخل به عدالت او هست یا نه؟

ج. مجرد بی نظمی اگر مستلزم یا همراه خلاف شرع نباشد مخلّ به عدالت نیست.(۱)

۱۷۱ . س: امام جماعتی که برای رفتن به نماز جماعت حقوقی دریافت می کند، اگر نامنظم باشد و گاهی اوقات به نماز حاضر نشود خدشه ای به عدالت او وارد می شود یا نه؟

ج. این عمل مضرّ به عدالت نیست. (۲)

۱۷۲. س: با توجه به اهمیت بسیار زیاد نماز جماعت و مطلوبیّت آن نزد شارع مقدس، در برخی از موارد مثلاً در یک کارگاه یا مزرعه یا در سفر که تعدادی افراد باهم هستند و دسترسی به امام عادل ندارند و هیچ کدام از این افراد «عادلِ» به معنای مصطلح آن نمی باشند ولی برخی از آنها از دیگران درستکارترند، آیا در این صورت می توانند نماز جماعت بخوانند، یا باید فرادی بخوانند؟

ج. عدالت امام جماعت باید محرز شود والّا نماز فرادی بخوانند. (۳)

حفظ احترام امام جماعت

۱۷۳. س: شخصی در یک مسجد که نماز جماعت برگزار شده و امام جماعت نیز عادل و مورد تأیید می باشد، نماز فُرادی می خواند به قصد این که به دیگران بفهماند که امام، عادل نیست و یا این که قصدش این نیست ولی عملش طوری است که مردم این طور فکر می کنند، آیا نماز این شخص باطل است؟

۱- استفتاء.

۲- استفتاء.

۳- استفتاء.

ج. اگر عمل او به قصد هتک جماعت و امام باشد و یا آنکه موجب هتک جماعت یا امام گردد حرام است. (۱)

۱۷۴. س: برپاکردن نماز جماعت، نزدیک مسجدی که نماز جماعت دارد، مثلاً در مدرسه یا اداره یا مجتمع فرهنگی یا میدان و خیابان، برفرض بی اعتنایی به جماعت مسلمین یا توهین به آن، چه حکمی دارد و آیا نماز این افراد صحیح است یا نه؟

ج. اگر هتک یا تفسیق عملیِ امام جماعت مسجد باشد اشکال دارد. (۲)

امام راتب

۱۷۵. س: خواندن نماز جماعت در مسجدی که امام جماعت دارد چه حکمی دارد؟

ج. با رعایت شرایط و عدم هتک امام راتب، مانع ندارد. (۳)

۱۷۶. س: آیا کسی می تواند بدون اجازه امام راتب مسجدی در آن مسجد اقامه جماعت نماید و اگر نمی تواند تکلیف مردم نسبت به اقتدای به این امام چیست؟

ج. اجازه معتبر نیست ولی مزاحمت نکند. (۴)

امام جماعت دو مسجد

۱۷۷ . امام جماعت می تواند نمازی را که به جماعت خوانده، در صورتی که جماعت دوّم و اشخاص آن غیر اول باشد دوباره به جماعت بخواند. (۵)

۱۷۸ . س: امام جماعت در محلی اقامه جماعت می نماید، پس از اتمام به

۱- استفتاآت، ج ۱، ص ۲۷۷، س ۴۷۵.

۲- استفتاء.

۳- همان، ص ۲۹۷، س ۵۴۶.

۴- همان، س ۵۴۷.

۵- توضیح المسائل، م ۱۴۰۴.

محل و مسجد دیگر می رود و برای عده دیگر همان نماز را که خوانده اعاده می نماید تا آنها هم به فیض جماعت برسند، آیا اقامه جماعت در دو محل برای امام جایز یا مستحب است؟

ج. مانع ندارد. (۱)

۱۷۹. س: صلوه معاده(۲) را می شود بیش از دومرتبه امام بخواند؟

ج. بیشتر از دومرتبه نخوانند. (۳)

امامت غیرروحانی

۱۸۰. س: نظر به اینکه امام، اخیراً فتوایی صادر کرده اند و فرموده اند که امام جماعت باید از اهل علم باشد، با درنظرگرفتن فتوای صادره، شخصی است تمام شرایطی که در توضیح المسائل ذکر شده داراست، فقط از اهل علم نیست، یادآوری می شود از اهل علم در محله حضور ندارد آیا شخص مذکور می تواند نماز جماعت بخواند یا خیر؟

ج. اگر دسترسی به روحانی نباشد، غیرروحانی با وجود سایر شرایط می تواند امامت نماید.(۴)

۱۸۱. س: طبق فتوای امام در صورتی که دسترسی به روحانی نباشد می توان به افراد غیر روحانی اقتدا کرد (و این کار در بعضی از ادرات و نهادها و جبهه ها انجام می گیرد) آیا این حکم شامل مساجد هم می شود؟ چون مشاهده شده است که در مساجد اگر یک شب امام جماعت نتواند به مسجد بیاید یا دیر برسد، افرادی جوان از غیبت امام استفاده کرده و در محراب قرار گرفته و نماز می خوانند و در این موقع اگر امام برسد، می بینند که دیگری در محراب است، آیا چنین عملی صحیح است؟

۱- استفتاآت، ج ۱، ص۲۹۴، س۵۳۸.

۲- صلوه معاده: نمازی که دوباره خوانده می شود.

۳- استفتاآت، ج ۱، ص ۲۸۰، س۶۸۷.

۴- استفتاآت، ج ۱، ص۲۸۶، س۵۰۹.

ج. در فرض مرقوم امامت غیرروحانی در مساجد درست نیست. (۱)

۱۸۲. س: بعضی از برادران اهل علم با اینکه از معلومات بالایی برخوردار هستند ولی معمّم نشده اند آیا امامت جماعت برای آنها جایز است؟

ج. چنانچه معمّم وجود نداشته باشد، امامت غیرمعمّم اشکال ندارد ولی با وجود معمّم خالی از اشکال نیست، مخصوصاً در مساجد و اگر امامت غیرمعمّم موجب هتک باشد، حرام و جایز نیست. (۲)

آداب نماز جماعت

۱۸۳. مستحب است، امام در وسط صف بایستد و اهل علم و کمال و تقوا در صف اول بایستند.

۱۸۴ . مستحب است، صف های جماعت منظم باشد و بین کسانی که در یک صف ایستاده اند فاصله نباشد.

۱۸۵. مستحب است، بعد از گفتن »قدقامت الصلوه« مأمومین برخیزند.

۱۸۶ . مستحب است، امام جماعت حال مأمومی را که از دیگران ضعیف تر است رعایت کند و عجله نکند تا افراد ضعیف برسند و قنوت و رکوع و سجود را طول ندهد، مگر آن که بداند همه کسانی که به او اقتدا کرده اند به طولانی شدن نماز مایلند.

۱۸۷. اگر در صف های جماعت جا باشد، مکروه است انسان تنها بایستد.

۱۸۸ . مکروه است مأموم ذکرهای نماز را طوری بگوید که امام بشنود. (۳)

۱- همان، ص۲۹۴، س۵۳۶.

۲- جامع المسائل، ج۲، ص۳۲۵.

۳- توضیح المسائل، م۱۹۸-۱۹۸.

حفظ حرمت مسجد

نجس کردن مسجد

۱۸۹. نجس کردن زمین و سقف و بام و طرف داخل دیوار مسجد و حرم امام علیه السلام حرام است.(۱)

۱۹۰. احتیاط واجب آن است که طرف بیرون دیوار مسجد و حرم را هم نجس نکنند، مگر آنکه واقف، آن را جزو مسجد قرار نداده باشد. (۲)

۱۹۱. نجس کردن فرش مسجد و حرم نیز حرام است. (۳)

۱۹۲ . اگر مسجدی را غصب کنند و به جای آن، خانه و مانند آن بسازند که دیگر به آن مسجد نگویند، بازهم بنابر احتیاط واجب نجس کردن آن حرام و تطهیر آن واجب است.(۴)

۱۹۳. س: مسجدی است تخریب شده و جزو خیابان و پارك گردیده، آیا تطهیر و عدم تنجیس آن واجب است یا نه؟ در فرض وجوب اگر

۱- توضیح المسائل، م۹۰۰.

۲- همان.

۳- العروهالوثقی، ج۱، فی احکام النجاسات، ص۸۶، م۸ و توضیح المسائل، م۹۰۵.

۴- توضیح المسائل، م۹۰۳.

مستلزم هزینه باشد آیا از موقوفات مسجد می توان در این راه خرج کرد؟

ج. خیر، هرچند احتیاط مستحب در عدم تنجیس آن، و در فرض نجاست تطهیر آن است.

ج. حرمت تنجیس و وجوب تطهیر معلوم نیست گرچه موافق احتیاط است.

* ج. واجب نیست. (۱)

تطهیر مسجد

۱۹۴. برطرف کردن نجاست از مسجد و حرم واجب است و فرقی در این مسأله بین داخل، سقف و پشت بام و حتی طرف داخل دیوار مسجد و حرم نیست. یعنی هرجای مسجد و حرم نجس شود باید تطهیر یا به گونه ای دیگر نجاست برطرف گردد. (۲)

۱۹۵. بنابر احتیاط واجب، اگر طرف بیرون دیوار مسجد یا حرم نجس شود، برطرف کردن نجاست از آن واجب است، مگر آنکه واقف، طرف بیرون را جزء مسجد قرار نداده باشد.(۳)

۱۹۶ . هنگامی که انسان از نجاست مسجد یا حرم مطلع شد، فوراً باید آن را تطهیر کند، پس نباید به قدری معطل کند که عرفاً بگویند تأخیر کرده است. (۴)

۱۹۷ . برطرف کردن نجاست از مسجد یا حرم، واجب کفایی است و اختصاص به کسی که آنجا را نجس کرده یا سبب نجس شدن آن شده

۱- استفتاء.

۲- العروهالوثقی، ج۱، فی احکام النجاسات، ص۸۵ م۴.

۳- همان.

۴- همان.

ندارد، بلکه بر همه افرادی که می توانند آنجا را تطهیر کنند واجب است. (۱)

۱۹۸. اگر فرش مسجد یا حرم نجس شود، بنابر احتیاط واجب باید آن را تطهیر کنند ولی چنانچه به واسطه آب کشیدن خراب می شود و بریدن یا تراشیدن جای نجس بهتر است، باید محل نجس را بتراشند یا ببرند و اگر کسی که می بُرَد یا می تراشد خودش نجس کرده باشد، باید آن را اصلاح کند. (۲)

۱۹۹. اگر انسان نتواند جایی را که نجس شده تطهیر کند یا کمک لازم داشته باشد و پیدا نکد، تطهیر بر او واجب نیست، ولی اگر بی احترامی به مسجد یا حرم باشد، بنابر احتیاط واجب باید به کسی که می تواند تطهیر کند، اطلاع دهد. (۳)

۲۰۰. اگر مسجدی را با گل یا گچ نجس ساخته باشند یا غیرمسلمانی در ساختن آن دست داشته باشد که موجب نجس شدن آن شده و تطهیر آن ممکن نباشد مگر با تخریب قسمت قابل توجهی یا تمام آن، در صورتی که کسی باشد که بدون دریافت اجرت، مسجد را بازسازی کند، تخریب آن جایز است وگرنه بنابر احتیاط واجب نباید خراب کنند. (۴)

۲۰۱. س: منبر مسجد –در حرمت نجس نمودن و لزوم تطهیر– در حکم مسجد است یا نه؟

ج. اگر موجب هتک باشد تطهیر آن، لازم است. (۵)

۲۰۲ . س: مساجدی که به دست کارگران غیرمسلمان ساخته شده با توجه به اینکه می دانیم به طور مستقیم در سیمان کاری و رنگ کاری آن

۱- همان.

۲- همان، ص۸۶، م۸ و توضیح المسائل، م۹۰۵.

۳- توضیح المسائل، م۹۰۱.

۴- العروهالوثقی، ج۱، فی احکام النجاسات، ص۸۶، م۹.

۵- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۴۳، س۶۳.

دست داشته و در جایی است که خورشید هم بر آن نمی تابد، حکم نماز در چنین مسجدی چیست؟

ج. در فرض مذکور واجب است ظاهر مسجد را تطهیر کنند و تطهیر اجزاء داخلی آن واجب نیست.(۱)

خواندن نماز یا تطهیر مسجد؟

۲۰۳. اگر انسان در وقت نماز و قبل از شروع آن متوجه شود جایی از مسجد یا حرم نجس است؛ مثلاً ببیند چند قطره خون بر فرش مسجد یا حرم ریخته است و:

* وقت نماز وسعت دارد، تطهیر آن بر خواندن نماز مقدم است.

* وقت نماز تنگ است؛ یعنی اگر بخواهد آنجا را تطهیر کند و بعد از آن نماز بخواند، تمام نماز یا قَسمتی از آن پس از وقت خوانده می شود؛ نمازخواندن بر تطهیر آنجا مقدم است.(۲)

۲۰۴ . اگر در بین نماز متوجه شود یا یادش بیاید که جایی از مسجد یا حرم نجس است، اگر: با تمام کردن نماز تطهیر تأخیر نمی شود، مثلاً در رکعت آخر نماز است، یا وقت نماز تنگ است، نمازش را تمام کند و بعد از نماز آنجا را تطهیر کند، و در صورتی که تأخیر نمی شود و وقت نماز هم وسعت دارد، باید نماز را رها کند و آنجا را تطهیر کند و بعد از آن نمازش را بخواند. (۳)

۲۰۵. کسی که باید اول مسجد یا حرم را تطهیر کند، اگر اول نمازش را خواند، هرچند به جهت ترک تطهیر مسجد یا حرم گناه کرده است ولی نمازش باطل نیست. (۴)

۱- مسائل وردود، ص۱۷، س۴۶.

۲- العروهالوثقی، ج۱، فی احکام النجاسات، ص۸۵، م۴.

۳- همان.

۴- همان.

۲۰۶ . اگر نجس بودن مسجد یا حرم را فراموش کرد و نماز را خواند و پس از نماز یادش آمد نمازش صحیح است. (۱)

رفتن جنب و حائض به مسجد

ازجمله مسائلی که حاکی از قداست و حفظ احترام مسجد است پرهیز انسان در حال جنابت و خانم ها در ایام عادت (قاعدگی) از رفتن به مسجد و برخی امور دیگر مربوط به مسجد است که نمونه هایی از آن بدین شرح است:

۲۰۷. جنب و زن حائض یا نفساء نباید به مسجدالحرام و مسجدالنبی صلی الله وعلیه وآله وارد شوند، هرچند از یک در داخل شود و از در دیگر بیرون رود، یعنی حتی عبور از مسجد برای چنین افرادی جایز نیست. (۲)

۲۰۸. توقف جنب و حائض و نفساء در مسجد -هر مسجدی باشد- حرام است. (۳)

۲۰۹. برای چنین افرادی، گذاشتن چیزی در مسجد -هرچند از بیرون مسجد- حرام است.(۴)

۲۱۰ . س: شخص جنب برای شغلی، مانند بنّایی و نقاشی داخل مسجد شود، اجرتی که می گیرد چه صورت دارد؟

ج. نظریه اینکه توقف جنب در مسجد حرام است، نقاشی یا بنایی جنب، در مسجد که مستلزم توقف است نیز حرام و بنابراین مزد او حرام است به دلیل اینکه «اِنّ اللَّه اذا حرّم شیئاً حرّم ثمنه» و همچنین استیجار جنب برای بنّایی یا نقاشی مسجد، باطل است.(۵)

ص: ۷۵

۱- تحریرالوسیله، ج۱، القول فی احکام الجنب، ص۳۹و۳۸.

۲- همان.

۳- همان.

۴- همان.

۵- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۵۷، س۱۱۶.

بردن کودکان به مسجد

۲۱۱. راه دادن کودکان(۱) و دیوانه ها به مسجد مکروه است. (۲)

ورود غیرمسلمان به مسجد

۲۱۲ . س: ورود اهل کتاب به مساجد برای شرکت در مجلس ترحیم دوستان و آشنایانشان جایز است یا باید از آنها جلوگیری کرد؟

ج. اگر موجب هتک مسجد نباشد جلوگیری آنها واجب نیست. (۳)

۲۱۳ . س: آیا ورود غیرمسلمانان به مساجد مسلمین جایز است، هرچند برای مشاهده آثار تاریخی باشد؟

ج. ورود آنان به مسجد غیر از مسجدالحرام و مسجدالنبی صلی الله وعلیه وآله فی نفسه منعی ندارد، مگر آنکه موجب نجس شدن یا هتک حرمت مسجد یا توقف جنب در مسجد باشد.(۴)

بردن شی ء نجس به مسجد

۲۱۴. بردن عین نجس، به مسجد؛ مانند خون و چیزی که نجس شده، مثلاً لباس نجس، اگر بی احترامی به مسجد باشد حرام است. (۵)

۲۱۵. س: ورود اهل کتاب به مساجد برای شرکت در مجلس ترحیم دوستان و آشنایانشان جایز است یا باید از آنها جلوگیری کرد؟

ج. اگر موجب هتک مسجد نباشد جلوگیری آنها واجب نیست. (۶)

۱- کودکانی که احترام مسجد را نگه نمی دارند یا مزاحم نمازگزاران هستند یا ممکن است سبب نجس شدن مسجد شوند ولی کودکانی که برای نمازخواندن می آیند، مکروه نیست.

۲- توضیح المسائل، م۹۱۵.

۳- جامع المسائل، ج۱، ص۹۰، س۲۸۷.

۴- اجوبهالاستفتائات، ج۱، ص۱۳۹، س ۴۳۰.

۵- توضیح المسائل، م۹۰۶.

۶- جامع المسائل، ج۱، ص۹۰، س۲۸۷.

کف زدن در مسجد

۲۱۶. س: در مواليـد حضـرات ائمه عليهم السـلام در مسـجد، مجلس گرفته اشـعار می خوانند و موقع خواندن اشـعار، کف می زنند، کف زدن در مسجد چه صورت دارد؟

ج. به نظر اينجانب خالی از اشکال نيست، ممکن است جزء لهوّيات محسوب شود.(۱)

۲۱۷. س: در اعياد مذهبی و جشن ولادت ائمّه عليهم السـلام در مسـجد يا حسينيه مجلس جشن گرفته می شود و اشعار مذهبی خوانده می شود، آيا کف زدن در اين مجالس جايز است؟

ج. در مساجد و حسينيه ها کف نزنند. (۲)

نواختن و پخش موسيقی در مسجد

۲۱۸ . س: آيا پخش موسيقی شاد به مناسبت ميلاد ائمه معصومين عليهم السلام در مسجد شرعاً اشکال دارد؟

ج. روشن است که برای مسـجد، جايگـاه شـرعی خاصـی است، و چنـانچه پخش موسـيقی در مسـجد منـاسب جايگاه و احترام مسجد نباشد، حرام است، حتی اگر موسيقی غيرمطرب باشد.(۳)

۱- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۵۵، س۱۰۷.
۲- جامع المسائل، ج۱، ص۹۵، س۳۰۷.
۳- اجوبهالاستفتائات، ج۱، ص۱۳۲، س ۴۱۰.

استفاده غیرعبادی از مسجد

خوابیدن در مسجد

۲۱۹ . خوابیدن در مسجد مکروه است مگر در حال ناچاری. (۱)

نماز بر میّت

۲۲۰. خواندن نماز میّت در مساجد مکروه است، ولی در مسجدالحرام مکروه نیست. (۲)

دفن میّت

۲۲۱ . مطلقاً دفن میّت در مسجد جایز نیست. (۳)

۲۲۲. س: آیا جایز است که وصیت کنم پس از مرگ در مسجد محل که در آن زحمت زیادی کشیده ام مرا دفن کنند، چون بسیار دوست دارم در این مسجد دفن شوم، در حیاط مسجد یا شبستان؟

۱- توضیح المسائل، م۹۱۳.

۲- توضیح المسائل، م۶۱۲.

۳- توضیح المسائل، م۶۲۲.

ج. اگر هنگام اجراء صیغه وقف، دفن میّت استثناء نشده باشد دفن میت در آن جایز نیست و وصیت شما در این مورد اعتباری ندارد. (۱)

برگزاری مجالس سوگواری و فاتحه

۲۲۳. اگر مسجد را برای عزاداری چادر بزنند و فرش کنند و پارچه سیاه نصب کنند و وسائل چای و پذیرایی به مسجد ببرند، در صورتی که این کارها به مسجد ضرر نرساند و مانع نمازخواندن نشود اشکال ندارد. (۲)

۲۲۴ . س: تشکیل مجلس فاتحه و ترحیم، در مسجد، چه صورت دارد؟

ج. اگر مانع از نماز نباشد مانعی ندارد. (۳)

۲۲۵. س: کارهایی که در مسجد مزاحم نماز است، مثل سخنرانی، بلندخواندن تعقیبات، برپایی مجلس ترحیم، برفرض آنکه سخنرانی موعظه یا تفسیر قرآن باشد و در مجلس ترحیم، قرآن تلاوت شود، چه حکمی دارد؟

ج. اگر مانع نمازخواندن باشد، جایز نیست والّا اشکالی ندارد. (۴)

برگزاری مجلس شادی

۲۲۶ . س: اینجانب قصد دارم طبق سنّت صدر اسلام مجلس عروسی و ولیمه ازدواج پسرم را با حفظ تمام شعائر مذهبی در مسجد برگزار نمایم، استدعا دارم نظر شریف را در این مورد مرقوم فرمائید.

ج. برگزارنمودن مجلس عروسی در مسجد، در صدر اسلام به صورت یک سنّت، معلوم نیست و بهتر این است که این گونه مجالس را در

۱- اجوبهالاستفتائات، ج۱، ص۱۲۵، س۴۱۸.

۲- توضیح المسائل، م۹۰۷.

۳- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۳۷، س ۴۰.

۴- .

منازل خود تشکیل دهید و نسبت به مسجد اگر مزاحمت برای نمازگزاران باشد حرام والّا سزاوار نیست، زیرا مناسب وضع مسجد نیست و هتک است.(۱)

۲۲۷. س: در برخی مناطق، به ویژه در روستاها، مجالس عروسی را در مساجد برپا می کنند؛ یعنی مجلس رقص و غنا را در خانه برگزار می کنند ولی نهار یا شام را در مسجد می دهند، آیا این کار شرعاً جایز است یا نه؟

ج. غذادادن به میهمانان، در مسجد، به خودی خود اشکال ندارد ولی برپاکردن مجالس عروسی در مساجد مخالف جایگاه اسلامی مسجد است و جایز نمی باشد و ارتکاب محرمات شرعی ازقبیل غنا و موسیقی لهوی مُطرب، حرام است مطلقاً. (۲)

۲۲۸. س: آیا خواندن عقد ازدواج و برگزاری مراسم جشن تکلیف، اعیاد اسلامی، اعطاء جوائز و سال تحویل در مسجد چه حکمی دارد؟

ج. در صورتی که خلاف احترام مسجد نشود و مزاحمت نمازگزاران نباشد و منافاتی با وضع مسجد نداشته باشد مانع ندارد. (۳)

۲۲۹. س: برگزاری مراسم عقد نکاح و ولیمه آن، یا اجراء صیغه نکاح در مسجد به قصد تبرک چه حکمی دارد؟

ج. مسجد محل برگزاری این گونه مراسم نیست وتبعات سوء دارد و نسبت به خصوص اجراء صیغه عقد بدون هرگونه تشریفات -اگرچه در روایات وارده از ائمه اهل بیت علیهم السلام خصوصیتی برای اجراء عقد در مسجد به نظر نرسیده است- اشکال ندارد.

۱- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۳۶، س۳۵.

۲- اجوبهالاستفتائات، ج۱، ص ۱۴۰، س۴۰۶.

۳- .

ج. مجرد اجرای صیغه عقد و همچنین اطعام در مسجد مانعی ندارد ولی نباید مسجد تبدیل به محل برگزاری مراسم عروسی شود. (۱)

درس و بحث

۲۳۰. س: آیا از صحن و ایوان مسجد می توان برای توجیه فکری و فرهنگی و اعتقادی و دروس نظامی به جوانان استفاده کرد، با توجه به اینکه جا برای این امور، کم است و از ایوان مسجد هم استفاده دیگری نمی شود؟

ج. این امور تابع کیفیّت وقف صحن و ایوان مسجد است و در این خصوص لازم است نظر امام جماعت و هیئت امنای مسجد را جویا شوید. یادآوری می شود که راهنمایی جوانان و تشکیل کلاس های دروس دینی با موافقت امام جماعت و هیئت امنای مسجد، امری است مطلوب و پسندیده. (۲)

۲۳۱ . س: در مسجدی که نماز اقامه می شود، بخشی از آن مختص به بانوان است و گاهی در این مسجد درس گفته می شود و هنگام درس و بحث، بانوان از مسجد خارج می شوند و این درس مانع نماز بانوان است آیا درسی که مانع نماز آنان است اشکال دارد یا نه؟

ج. مانع شدن از نمازخواندن نمازگزاران در مسجد جایز نیست، خواه نمازگزار مرد باشد یا زن.(۳)

۱- اجوبهالاستفتائات، ج۱.
۲- اجوبهالاستفتائات، ج۱، ص ۱۳۰، س۴۰۵.
۳- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۳۵، س۳۳.

شعرخوانی

۲۳۲. خواندن شعری که نصیحت و مانند آن نباشد در مسجد مکروه است. (۱)

ورزش

۲۳۳ . س: آیا تمرینات ورزشی در مسجد محله یا خوابیدن در آن یا مسجد دیگر جایز است؟

ج. مسجد مکان ورزش نیست و خوابیدن در مسجد مکروه است. (۲)

نمایش فیلم

۲۳۴. س: آیا نمایش فیلم های سینمایی که ازسوی وزارت ارشاد اسلامی مجوز دارد در مسجد برای کسانی که در جلسات قرآن شرکت می کنند، شرعاً اشکال دارد؟

ج. جایز نیست مسجد را به مکان نمایش فیلم های سینمایی تبدیل کنند ولی نمایش فیلم در وقت نیاز با هماهنگی امام جماعت مسجد مانع ندارد. (۳)

کتابخانه و اتاق بسیج و کانون فرهنگی

۲۳۵. س: اشغال کردن مسجد به اینکه مقداری از مسجد را کتابخانه کنند یا اینکه برای غیرنماز اجتماع کنند در مسجد، به طوری که مزاحم مصلّین(۴)

باشند چه صورتی دارد؟

۱- توضیح المسائل، م۹۱۴.

۲- اجوبهالاستفتائات، ج۱، ص۱۱۹، س۴۰۴.

۳- همان، ص۱۲۲، س۴۰۹.

۴- مصلّین: نمازگزاران.

ج. کتابخـانه کردن مقـداری از مسـجد و مزاحمت نمـازگزاران جایز نیست،(۱) ولی می تواننـد تعـدادی کتاب بدون مزاحمت مصلّین در مسجد قرار دهند. (۲)

۲۳۶. س: آیا می شود قسـمتی از مسـجد را که هیچ گونه استفاده ای از آن نمی شود برای شورای همیاری که هیچ جایی برای جلسات شورا ندارند، اختصاص داد یا نه؟

ج. اختصاص دادن قسمتی از مسجد به امور شورا جایز نیست. (۳)

۲۳۷ . س: آیا در قسمت پشت بام مسجد، می توان ساختمانی به عنوان کتابخانه ساخت و مورد استفاده قرار داد یا نه؟

ج. نمی شود. (۴)

۲۳۸. س: استفاده از مسجد به عنوان کانون فرهنگی یا صندوق خیریّه، چه حکمی دارد؟

ج. اگر مستلزم تغییر عنوان وقف باشد و یا مزاحمتی برای نمازگزاران داشته باشد جایز نیست.(۵)

استفاده از وضوخانه مسجد

۲۳۹. کسـی که نمی خواهـد در مسـجدی نماز بخوانـد، اگر ندانـد حوض یا وضوخانه آن را برای همه مردم وقف کرده اند یا برای کسانی که در آن جا نماز می خواننـد، نمی توانـد از حوض یا وضوخانه آن مسـجد وضو بگیرد. ولی اگر معمولاً کسانی هم که نمی خواهند در

۱- اگر قبل آنکه زمین وقف مسـجد شود قسـمتی را کتابخانه و قسمتی را مسجد بسازند اشکال ندارد، ولی پس از آنکه وقف مسجد شد، تغییر آن جایز نیست.

۲- استفتاآت، ج ۲، ص ۳۴۶، س ۳۱.

۳- همان، س ۳۰.

۴- مجمع المسائل، ج ۱، ص ۱۴۲، س ۵۹.

۵- استفتاء.

آنجا نماز بخوانند وضو می گیرند، می تواند در آنجا وضو بگیرد. (۱)

۲۴۰. اگر طهارتخانه مسجد، تنها برای استفاده نمازگزاران آن مسجد وقف شده باشد، استفاده کسانی که نمی خواهند در آن مسجد نماز بخوانند، حرام است. ولی اگر ندانند که برای استفاده همه مردم وقف شده یا فقط نمازگزاران همان مسجد، حکم مسأله قبل را دارد.(۲)

۲۴۱ . س: آیا استفاده شخصی آن هم به مقدار کم، از آب مخصوص وضو در مساجد، مثلاً مغازه داران محل برای نوشیدن یا درست کردن چای یا برای ماشین، با توجه به اینکه چنین مسجدی واقف مشخص ندارد که از این کار منع کند، چه حکمی دارد؟

ج. اگر معلوم نباشد که آب، تنها وقف وضوی نمازگزاران است و عرف مردم آن محل و رهگذران از مثل این آب استفاده می کنند. اشکال ندارد هرچند احتیاط در این موارد مطلوب است.(۳) [یعنی بهتر است پرهیز کنند و استفاده نکنند.]

[به فصل ۷ »حفظ حرمت مسجد« نیز مراجعه کنید.]

ص: ۸۵

۱- توضیح المسائل، م۲۶۹.

۲- همان و توضیح المسائل، م۶۴.

۳- اجوبهالاستفتائات، ج ۱، ص۱۲۴، س۴۱۵.

اولیاء مسجد

واقف و بانی مسجد

۲۴۲. س: واقف مسجد خود را متولی و عزل و نصب امام مسجد را در حیطه تولیّت خود قرار داده است آیا صحیح است یا خیر؟

ج. جعل تولیّت برای مسجد صحیح نیست و عزل و نصب او اثر ندارد. (۱)

۲۴۳. س: مسجدی در سال۵۴ توسط شخصی بنا شده و به نام همان شخص نامگذاری شده و مردم در طول چندین سال در این مسجد نماز خوانده اند و سپس توسعه داده اند و مقداری زمین نیز جَنب مسجد خریداری نموده و فرش و منبر و سایر لوازم نیز خریده اند و خود بانی مسجد نیز هیچ گونه ممانعتی نکرده، سپس مردم مستضعف مقداری آهن نیز خریداری کرده اند تا مسجد را به طور کلّی تعمیر اساسی نمایند، لکن بانی مسجد اکنون مخالفت نموده و مانع ساختن و توسعه مسجد

۱- استفتاآت، ج۲، ص۳۹۶، س۱۴۶.

می باشد و حال این که اولاً خود ایشان عنوان مسجد را گذاشته و ثانیاً اکنون می گوید: «حتی اگر به مراجع تقلید هم مراجعه کنید من می گویم مسجد را وقف نکرده ام و سند آن نزد من است و من آن را نمی دهم، شما اگر می خواهید در کنار این مسجد یک مسجدی برای خودتان بسازید».

حالا ـ ما آهنی را که تهیه کرده ایم برای همه زیربنا و با نقشه مهندسی می باشد و ضمناً برای محلی که ایشان آن را مسجد تعیین کرده خرج زیادی کرده ایم، اکنون نه می توانیم دو مسجد در کنار هم بسازیم و نه می توانیم تعمیر اساسی مسجد را شروع و ساختمان آن را تکمیل نمائیم. خواهشمند است ما را راهنمایی کامل بفرمائید.

ج. سند میزان نیست، اگر وقف مسجد متحقّق شده و تحویل جهت وقف گردیده دیگر واقف اختیاری در آن ندارد و توسعه مسجد اگر ضرورت داشته باشد اشکال ندارد و واقف حقّ ممانعت ندارد.(۱)

۲۴۴. س: زمینی در بیش از بیست سال قبل برای مسجد داده شده و با پول مردم، مسجد ساخته شده، آیا صاحب قبلی زمین یا وارث آن می تواند بگوید: من راضی نیستم کسی در این مسجد نماز بخواند، یا خیر؟

ج. بعد از ساختن مسجد و تحویل به نمازگزاران نمی تواند رجوع کند و رضایت او معتبر نیست.(۲)

۲۴۵. س: آیا کسی که مسجدی را بنا می کند و همه مخارج آن را می دهد، می تواند بگوید: مثلاً فلان اتاق که برای خادم مسجد ساخته ام، راضی نیستم برای کار دیگری گذاشته شود؟

ج. اگر بانی و واقف، مَرافق(۳) مسجد را برای استفاده به خصوص

۱- استفتاآت، ج ۲، ص ۳۳۶، س ۶.

۲- همان، ص ۳۳۹، س ۱۲.

۳- مرافق: جاهایی که مورد استفاده و بهره برداری واقع می شود.

تعیین کرده، مخالفت آن جایز نیست ولی اگر در وقف مصرف خاصی تعیین نشده، استفاده در شؤون مربوط به مسجد مانع ندارد. (۱)

۲۴۶. س: اگر واقف، ضمن وقف شرط کند که خادم یا امام جماعت یا متولّی مسجد فلان شخص باشد، یا فلان طایفه مجازند نماز بخوانند، آیا چنین شرطی صورت شرعی دارد؟

ج. مسجد بعد از مسجدشدن فک و آزاد می شود و قید و شرط در این موارد را نمی پذیرد و شرط آن هم لغو است، بلی اگر مسجد موقوفاتی داشته باشد تعیین متولی برای موقوفات، اشکالی ندارد. (۲)

۲۴۷. س: اگر بعد از وقف، بانی بخواهد در مسجد را ببندد یا اعمال نظری داشته باشد، وظیفه دیگران چیست؟

ج. بعد از تحقق وقف مزاحمت برای نمازگزاران جایز نیست. (۳)

متولّی مسجد

۲۴۸. واقف می تواند برای وقف متولی (سرپرست) یا ناظر مشخص کند، حتی واقف می تواند تعیین متولی وقف را به شخص دیگری واگذار کند، که در این صورت تولیت وقف با همان شخصی است که ازسوی واقف معیّن شده است به جز در مسجد که واقف نمی تواند، خود یا شخص دیگری را به عنوان متولّی مسجد مشخص کند. پس مسجد یک مکان عمومی است برای استفاده شرعی همه مسلمانان و واقف یا هیئت امناء یا دیگران، تولیتی بر مسجد ندارند.(۴)

۱- استفتاآت، ج ۲، ص ۴۶، س ۳۲۹.

۲- استفتاء.

۳- استفتاء.

۴- تحریرالوسیله، ج ۲، کتاب الوقف، ص ۸۲، م ۷۸ù۷۹ و استفتاآت، ج ۲، ص ۳۹۶ù۳۹۷، س ۱۴۶ù۱۴۷. اختیار امور مساجد با حاکم اسلامی است (صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۱۷۰).

۲۴۹. س: شخصـی مقداری زمین را برای مسجد وقف کرده ولی متولی معین نکرده؛ اهالی، امام جماعت را دعوت می کنند و به سعی ایشان مسجد آباد و تکمیل می گردد، آیا رضایت صاحب زمین در صحّت نماز امام و اهالی شرط است یا نه؟

ج. مسـجد متولّی ندارد (۱)و رضـایت کسـی در عبـادت در آن معتبر نیست ولی تصـرّفاتی که منافی با احترام مسـجد یا مزاحم نمازگزاران باشد جایز نیست.(۲)

۲۵۰ . س: شخصـی زمینی را وقف مسـجد کرده و مصـارف منـافع را معیّن کرده است، ۵۰درصـد مال امام جماعت، ۳۰درصد مـال خادم و ۲۰درصـد تعمیر مسـجد، امـام جمـاعت و متولّی را نیز معین کرده، آیـا متولّی حق دارد چیزی به عنوان حق التولیه بردارد و سپس در نحو مذکور تقسیم کند؟

ج. بله می تواند اجرهالمثل را به عنوان حق التولیه بردارد و سپس تقسیم کند.(۳)

اختیارات هیئت امنای مسجد

۲۵۱. س: آیا هیئت امنای مسجد می توانند برای تعمیر مسجد و سایر تصرّفات بدون اجازه متولّی اقدام کنند؟

ج. ظاهر در وقف عام تحریر است نه تکلیف و بنابر تحریر اصل جواز است و در مورد سؤال هیئت نمی توانند بدون اذن متولّی تصرّفات در مسجد داشته باشند و نقش متولّی تنها در مسأله موقوفات مسجد است. (۴)

۱- مسجد متولی ندارد، ولی موقوفات مسجد، می تواند متولی داشته باشد.

۲- استفتاآت، ج۲، ص۳۹۷، س۱۴۸.

۳- استفتاآت، ص۱۴۳، س۳.

۴- استفتاآت، ص۱۴۶، س۱۴.

امام جماعت

از آنجـا که نمـاز جماعت از برنامه های مهم دینی است که اغلب در مساجـد برپا می شود، و در نماز جماعت، رهبر و پیشوای نمازگزاران امام جماعت است، نقش و نظر او در اداره امور مساجـد به ویژه در مسائل فرهنگی قابل انکار نیست، لـذا می بینیم که انجـام برخی از کارها را در مسـجد به نظر امام جماعت محول کرده انـد و دسـتور به مشورت با او داده انـد که نمونه ای از آن در مورد نمایش فیلم در مسجد گذشت و به نمونه ای دیگر توجه کنید:

۲۵۲. «...اسـتفاده از شبسـتان مسـجد جهت برگزاری جلسان قرائت قرآن و بیان احکام شـرعی و معارف اسـلامی و سایر مراسم دینی و مذهبی چنانچه مزاحم نمازگزاران نباشد، و زیر نظر امام جماعت باشد، اشکال ندارد...»(۱)

شرایط مؤذن

۲۵۳. مستحب است کسی را که برای گفتن اذان معین می کنند، عادل، وقت شناس و صدایش بلند باشد.(۲)

وظیفه مؤذن

۲۵۴. مستحب است هنگام اذان گفتن این گونه باشد:

* روبه قبله

* ایستاده

* باطهارت (باوضو یا غسل)

۱- اجوبه استفتائات، ج۱، ص۱۲۴، پاسخ سؤال۴۱۳.

۲- توضیح المسائل، م۹۴۱.

* در جای بلند اذان بگوید (۱)

* دست ها را به گوش بگذارد.

و این گونه اذان بگوید:

* با صدای بلند و کشیده اذان بگوید

* بین جملات اذان، کمی فاصله دهد

* آخر جملات وقف کند

* در جملاتی که کلمه مبارک «اللّه» قرار دارد «الف» و «ه» را به روشنی ادا کند.(۲)

۲۵۵. اذان و اقامه، باید بعد از داخل شدن وقت نماز گفته شود و اگر عمداً یا از روی فراموشی قبل از وقت بگوید باطل است.(۳)

۲۵۶ . س: هنگامی که مؤذّن شهادت به رسالت حضرت محمّدصلی الله وعلیه وآله را می گوید، مستمعین صلوات بفرستند بهتر است یا همین جمله را بازگو کنند؟

ج. تکرار فقرات اذان ازجمله، این فقره افضل است و بعد از تکرار صلوات بفرستند.(۴)

۱- برای آنکه مردم صدای او را بشنوند، و این مسأله اکنون با بلندگو حاصل می شود.

۲- توضیح المسائل، م۹۳۹و۹۳۸ و العروهالوثقی، ج۱، فی مستحبات الاذان و الاقامه، ص۶۰۹.

۳- توضیح المسائل، م۹۳۵.

۴- استفتاء.

اماکن عبادی (غیرمسجد)

مشاهد مشرّفه

۲۵۷. نماز در حرم امامان علیهم السلام مستحب، بلکه بهتر از مسجد است و نماز در حرم امیرالمؤمنین علیه السلام برابر دویست هزار نماز است. (۱)

۲۵۸ . انسان باید رعایت ادب را بکند و جلوتر از قبر پیغمبرصلی الله وعلیه وآله و امام علیه السلام نماز نخواند و چنانچه نمازخواندن بی احترامی به صاحب قبر باشد، حرام است، ولی نماز باطل نیست. (۲)

۲۵۹ . همچنان که قبلاً گذشت حرم اباعبداللّٰه الحسین علیه السلام یکی از چهار مکانی است که مسافر می تواند در آنجا نماز را تمام یا شکسته بخواند. (۳)

۲۶۰. برای رفتن به حرم امامان، و حتی امامزادگان مستحب است انسان وضو بگیرد.(۴)

۲۶۱. بنابر احتیاط واجب، جنب و حائض و نفساء، نباید در حرم امامان علیهم السلام توقف کنند، ولی در حرم امامزادگان اشکال ندارد. (۵)

۱- توضیح المسائل، م۸۹۵.

۲- توضیح المسائل، م۸۸۴.

۳- به ص ۷۱ مراجعه کنید.

۴- توضیح المسائل، م۳۲۲.

۵- توضیح المسائل، م۳۵۵.

تشرف به حرم مُطهّر و زیارت قبور ائمه علیهم السلام و اولیاء - احکام و آداب بسیاری دارد که بیشتر در کتاب های دعا آمده است.

نمازخانه و مصلّا

۲۶۲. مستحب است انسان جایی را در خانه برای نماز قرار دهد. (۱)

۲۶۳ . مکانی را که در خانه برای نمازخواندن قرار می دهد و مصلّایی که به عنوان مسجد وقف نشده باشد و همچنین نمازخانه ادارات و مؤسسات حکم مسجد ندارد. (۲)

۲۶۴. س: آیا اتاق هایی که در گروهان ها و پاسگاه ها و بعضی از ادارات به نام نمازخانه از آن نام برده می شود حکم مسجد را دارند؟ مثلاً موقع جنابت نمی شود داخل آن شد؟ یا اینکه احترام دارد ولی حکم مسجد را ندارد.

ج. اگر مسجدبودن محل، ثابت نیست، احکام مسجد مترتب نمی شود. (۳)

۲۶۵. س: مصلّاهایی که برای اقامه نماز جمعه بنا می کنند البته اسم مسجد روی آن نمی گذارند، آیا احکام مسجد بر آنها بار است یا خیر؟

ج. در صورتی که زمین محلّ نماز، اهداء یا وقف شده باشد و به همین عنوان ساخته شود و یک نماز در آن خوانده شود در حکم مسجد است و احکام مسجد بر آن جاری است.(۴)

۱- العروهالوثقی، ج۱، فی مکان المصلی، فی الامکنه المستحبه، ص۵۹۶، م۴.

۲- همان، فیما یحرم علی الجُنْب، ص۲۸۸، م۳.

۳- استفتاآت، ج۲، ص۳۶۳، س۱۹.

۴- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۴۰، س۵۰.

حسینیّه و مهدیّه

۲۶۶ . س: ساختن مهدیه و حسینیه در قبرستانی که قسمتی از آن به حالت تعطیل درآمده چه صورتی دارد:

ج. قبرستان، اگر وقف برای دفن اموات باشد، جایز نیست.(۱)

۲۶۷. س: در زمان های قدیم، برای کسانی که اجناسشان را با حیوانات از جایی به جایی دیگر حمل می کردند، مسافرخانه هایی از سنگ و گل ساخته شده که فعلاً مخروبه شده، و اصلاً از آنها استفاده نمی شود، آیا اجازه می فرمایید که بر جای این مسافرخانه ها حسینیه بسازیم؟ چون محلّه ما حسینیه ندارد.

ج. اگر وقف، یا ملک بودن آن معلوم نیست، مانع ندارد. (۲)

کلیسا و کنیسه

۲۶۸. نمازخواندن در کلیساها و کنیسه ها اشکال ندارد، هرچند بدون اجازه، از آنها باشد، مانند مساجد مسلمین.(۳)

۲۶۹. حفظ طهارت معابد یهود و نصاری نیز لازم است، و به احتیاط واجب باید از نجس کردن آنها پرهیز شود.(۴)

مسائل متفرقه

۲۷۰ . س: در بعضی از مساجد معمول است هنگام مجالس ختم و فاتحه صدای بلندگو در فضای بیرون مسجد پخش می شود با توجه به اینکه چه بسا بیماران و سالخوردگانی از صدای بلندگو اذیت می شوند، آیا این عمل جایز است؟

۱- استفتاآت، ج۲، ص۳۵۸، س۵۹.

۲- همان، س ۶۰.

۳- العروهالوثقی، ج۱، ص ۴۵۱، م۱.

۴- همان، ص ۷۰، م۱۵.

ج. محلّ اشکال است. (۱)

۲۷۱. س: آیا بلندکردن صدای اذان از مسجد، مخصوصاً اذان صبح در صورتی که همسایگان مسجد اعتراض می کنند و اظهار می کنند صدای اذان موجب اذیت و آزار آنها می شود، جایز است یا نه؟

ج. اذان شعار اسلام است و ملازمه غالبی دارد با بیدارشدن همسایگان مسجد، ولی در صورت استلزام ضرر، احوط آن است که صدای آن را طوری تنظیم کنند که حتی الامکان موجب اضرار به همسایگان نشود. (۲)

۲۷۲. س: اسامی مبارکه خداوند متعال، مثل »اللّه« که روی زیلوهای مسجد نوشته شده و مردم بدون توجه بر روی آن پا می گذارند یا دست بی وضو به آن می مالند، ازبین بردن آن لازم است یا نه و محوکردن آن با وقف منافات دارد یا نه؟

ج. کسانی که بی التفات بدون وضو دست به آن می گذارند معذورند ولی اگر زیر پا افتاده باشد، چون موجب هتک احترام اسم خداوند متعال است لازم است آن را به نحوی که خود زیلو پاره نشود محو نمائید. (۳)

ص: ۹۶

۱- جامع المسائل، ج۱، ص۹۷، س ۳۲۰.

۲- استفتاآت، ص۲۵۸، س۲۵.

۳- مجمع المسائل، ج۱، ص۱۴۵، س۷۲.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که مـا را در دستیـابی به این هـدف یـاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادنـد تقـدیر و تشـکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصـفهان -خیابان عبـدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شـهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانه ای
قائمیه
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹